

Stavovi studenata o arhivima i arhivskoj djelatnosti

Lepur, Natalija

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:505130>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
KATEDRA ZA ARHIVISTIKU I DOKUMENTALISTIKU
Ak. god. 2021./ 2022.

Natalija Lepur

Stavovi studenata o arhivima i arhivskoj djelatnosti

Diplomski rad

Mentor: nasl. doc. dr. sc. Vlatka Lemić

Zagreb, rujan 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Arhivi i arhivska djelatnost.....	2
2.1. Povijest arhivske djelatnosti.....	4
2.2. Usluge arhivskih ustanova	5
3. Mreža državnih arhiva u Hrvatskoj.....	7
3.1. ARHiNET.....	12
3.2. HAIS.....	13
4. Ispitivanje mišljenja korisnika u arhivima.....	15
4.1. Metode istraživanja	17
4.2. Paul Conwayev model.....	18
5. Provedena ispitivanja korisničkih mišljenja u arhivima	22
6. Anketa.....	32
6.1. Podaci o demografskoj skupini ispitanika.....	32
6.2. Arhivi i njihova uloga	35
6.3. Arhivi i njihova uloga II.....	42
6.4. Arhivi i njihova uloga III	49
7. Zaključak.....	53
8. Literatura.....	54
9. Popis slika	58
10. Popis grafikona	58
11. Prilozi.....	60
11.1. Anketa	60
11.1.1. Uvod	60
11.1.1. Opća pitanja.....	60
11.1.2. Arhivi i njihova uloga.....	62
11.1.3. Arhivi i njihova uloga II	63
11.1.4. Arhivi i njihova uloga III.....	64
Sažetak	65
Summary.....	66

1. Uvod

Cilj ovog rada je analiza postojećih provedenih anketa o mišljenjima korisnika o arhivima, arhivskoj djelatnosti i važnosti arhiva u današnjem, digitalnom dobu te analiza provedene ankete nad određenom skupinom ispitanika – studentima diplomskog studija informacijskih znanosti i studentima diplomskog studija povijesti. Sama tematika posjećivanja i korištenja arhiva nije pretjerano ispitivana u arhivskoj praksi, posebice ne u kontekstu anketa. U slučaju da su se provodila istraživanja ovakvog tipa u arhivskoj djelatnosti, većinom su se provodila putem intervjua te, ponekad, putem izlaznih anketa nakon korištenja usluga arhiva. No, to stvara određene probleme pri analizi rezultata jer se ne gleda u potpunosti što je moguće poboljšati za potencijalne buduće korisnike, već se uglavnom ispituje zadovoljstvo uslugama već postojećih korisnika.

Kako bi se takvi problemi pri analizi ove ankete izbjegli, anketa nije ograničena na postojeće korisnike, već se ispituje jesu li sudionici posjetili arhivske institucije ili nisu te mišljenja o važnostima arhiva i arhivskoj djelatnosti, kao i budućnost arhiva u digitalnom, modernom dobu.

2. Arhivi i arhivska djelatnost

Arhivske institucije ubrajaju se među ključne kulturno-obrazovne institucije za očuvanje povijesti i dokumentacije u današnje doba, koje su „preživjele” i razvijale se tijekom mnogih stoljeća. Kako navodi Zakon o arhivskom gradivu i arhivima iz 1997. godine: „Arhivsko su gradivo zapisi ili dokumenti koji su nastali djelovanjem pravnih ili fizičkih osoba u obavljanju njihove djelatnosti, a od trajnog su značenja za kulturu, povijest i druge znanosti, bez obzira na mjesto i vrijeme njihova nastanka, neovisno o obliku i tvarnom nosaču na kojem su sačuvani.“ (Zakon o arhivskom gradivu i arhivima, NN 105/1997, 1997.) S obzirom na to da su arhivi institucije zadužene za čuvanje, zaštitu, obradu i korištenje arhivskog gradiva, iz toga proizlazi da je temeljna uloga arhivskih institucija očuvanje dokumenata, odnosno gradiva, značajnih za kulturu, povijest itd.

Pojam arhiv, zapravo, može označavati nekoliko koncepata. Prva i osnovna stvar koju ovaj termin označava, te se vrlo često koristila u ovom kontekstu kroz povijest arhivske djelatnosti, jest „cjelina dokumentarnog materijala nastala radom svakog pojedinog državnog organa, organizacije, ustanove, obitelji ili pojedinca.“ (Stulli, 1977.) Također, pojam „arhiv“ može označavati gradivo koje se trajno čuva zbog različitih povijesnih i kulturnih razloga unutar neke cjeline te se pojam odnosi na samu zgradu arhivske institucije. Razlozi za čuvanje arhivskog gradiva i organizaciju arhiva su mnogi – bilježenje društvenih i političkih promjena, ispunjavanje znanstvenih, povijesnih i kulturnih zahtjeva javnosti, ispunjavanje prosvjetnih potreba te očuvanje arhivskog gradiva kao kulturnog dobra, odnosno kao sredstva za bilježenje povijesti i ostalih životnih promjena nastalih kroz čovjekovo postojanje. Kako navodi Stulli (1977.): „Arhivi tako predstavljaju akumulaciju svjedočanstava koja su vjekovima nastajala i dalje neprekidno nastaju.“

Arhivi imaju nekoliko zadaća u suvremenom dobu. Prvenstveno, arhivi su zaduženi za odabiranje, preuzimanje, sređivanje, čuvanje i proučavanje gradiva te davanje istog na uporabu korisnicima, kao i za čuvanje arhivskog gradiva koje se nalazi izvan arhiva. Arhivi, također, moraju odrediti mjere zaštite tog gradiva te moraju voditi evidenciju o istome, ovisno o području djelatnosti arhiva. Sljedeće zadaće arhiva su provođenje vrednovanja i kategorizacije arhivskog gradiva, osiguravanje zaštite i adekvatnih uvjeta čuvanja u arhivskim ustanovama te vođenje inventara arhivskog gradiva, fondova i zbirki na kvalitetan način. Također, važno je da arhivi imaju suradnju s restauratorima i konzervatorima, bili oni zaposleni u samome arhivu, ili zaposleni na određenim projektima gdje je njihova specijalizacija potrebna. Uz to, arhivi

izdaju podatke iz dokumenata na zahtjev ustanova, organizacija ili osoba te sudjeluju u kulturno-znanstvenim događanjima kao što je organizacija predavanja, tečajeva i izložbi. (Stulli, 1977.)

Uz osnovne zadaće arhiva u suvremenom dobu kao što su rukovanje gradivom i organizacija gradiva, važno je napomenuti i kulturne i društvene zadaće arhivskih institucija. Arhivi moraju omogućiti, ali i poticati, korištenje arhivskog gradiva „...radi istraživanja, obrazovanja, kulturnih aktivnosti, zaštite prava pojedinaca ili zajednica te društvenog razvoja općenito, čime doprinose boljem razumijevanju našeg društva, njegove kulture, nasljeđa i vrijednosti.“ (Ministarstvo kulture, 2019.)

Važno je i spomenuti zadaće arhivskih institucija u modernom dobu. S razvitkom digitalnog društva i povećanjem količine informacija koja se stvara svaki danom, proširena je i sama uloga arhiva. Sve je veća raznolikost dobivenog i pohranjenog gradiva u arhivskim institucijama, iz čega proizlazi potreba za povećanjem broja arhivskih institucija, kao i potreba poznavanja različitih vrsta gradiva, nastalih djelovanjem vrlo različitih institucija, odnosno pojavljuje se velika potreba za specijaliziranim arhivima, ili, u najmanju ruku, potreba za arhivistima specijaliziranih za određenu tematiku. Upravo zbog toga se osniva sve veći broj institucija povezanih uz rad arhiva i arhivsku praksu, kao što su Međunarodno udruženje filmskih arhiva, Međunarodno udruženje muzičkih knjižnica, arhiva i dokumentacijskih centara itd. U sklopu tih institucija, ali i samog arhivskog djelovanja, ne nužno vezanog uz specifične organizacije, proučavaju se mnogi aspekti društva, a time i gradiva te je velik broj arhiva zadužen za pružanje edukacija vezanih uz temu. Primjerice, postoji velika količina praksi i edukacija vezanih uz područje djelovanja državnih, gradskih i područnih arhiva, ali i uz, djelovanje specijalnih arhiva, kao što su, primjerice, znanstveni, vjerski, sveučilišni, književni, umjetnički arhivi i sl. (Lemić, 2021.) Također, s razvitkom tehnologije, otvaraju se vrata novim načinima predstavljanja i dijeljenja gradiva i ostalih baštinskih i povijesnih materijala, kao što su virtualne izložbe i slični digitalni alati. Virtualne izložbe i edukacijski programi su odličan način približavanja gradiva korisnicima, bez samog fizičkog odlaska u instituciju arhiva te se upravo zbog toga pridaje velika važnost takvim projektima i digitalizaciji gradiva. Sam koncept približavanja gradiva i pojašnjenje uloge arhivskih institucija u modernome dobu široj javnosti je relativno nov koncept, no sam po sebi je vrlo važan. Dok su u prošlosti arhive najviše koristili pojedini znanstveni istraživači koji su, većinom, znali što im je potrebno, danas se pojavljuje praksa približavanja arhivske djelatnosti javnosti, s ciljem privlačenja novih korisnika, što i je jedna od temeljnih zadaća arhivskih institucija. Tako je udruga ICARUS Hrvatska organizirala

mnoge programe i edukacije, primjerice platforma „Priče iz arhiva“ čiji je cilj bio približavanje arhivskog gradiva javnosti korištenjem digitalnih tehnologija. U današnje doba, jedna od ključnih točaka poslovanja arhiva je privlačenje korisnika, a ne samo davanje materijala na korištenje već postojećim korisnicima. (Grzunov, 2021.)

2.1. Povijest arhivske djelatnosti

Prvi primjeri nastanaka arhiva i arhivske djelatnosti stvaraju se samim početkom civilizacije te postoje dokazi da su prve arhivske institucije nastale u Maloj Aziji, te da su Hetiti, Asirci, Babilonci i Perzijanci bili autori prvih ovakvih institucija. Uz njih, arhivi se također pojavljuju i kod Egipćana, Grka i Rimljana te se iz toga može primijetiti konstanta ljudska potreba za očuvanjem gradiva, informacija, znanja i povijesti čovječanstva. Arhivi tijekom i nakon srednjeg vijeka, odnosno od 16. stoljeća nadalje, su većinski postojali kao privatne institucije i zbirke, zbirke u vlasništvu Crkve te kao „kraljevske” zbirke, kao što je npr. arhiv aragonske krune u Barceloni. (Enciklopedija.hr, n.d.)

Iako se potreba za zapisivanjem događaja, povijesti, transakcija i ostalih životnih informacija pojavljuje od samih početaka civilizacije, državni arhivi kakve poznajemo danas se pojavljuju tek tijekom Francuske revolucije, osnutkom *Archives Nationales* 1789. godine. *Archives Nationales* bila je prva institucija kojom se obuhvaćala sva dokumentacija nastala djelovanjem državnih institucija kao i dokumentacija nastala u svim vanjskim, tada postojećim, institucijama. Također, time se pojavio i trend osnivanja središnjih državnih arhiva, koji su sakupljali, čuvali, vrednovali i davali na korištenje svu dokumentaciju dobivenu iz ostalih manjih, područnih arhiva. Unatoč tome što je državni arhiv bio osnovan u Francuskoj u 18. stoljeću, velik broj država nije odmah prepoznao potrebu za centralizacijom gradiva. Tako je, npr. SAD osnovao svoj državni arhiv tek 1934. godine, a Njemačka je osnovala centraliziranu mrežu državnih arhiva tek nakon Drugog svjetskog rata. Također, nisu sve države prihvatile ideju centralizacije mreže državnih arhiva - Italija nema centralnu jedinicu arhiva kakva postoji u Francuskoj, već se mreža arhiva sastoji od velikog broja područnih arhiva kojima upravlja ministarstvo, kao ni Japan. Iznenadujuće je da Japan, zapravo, nema mrežu državnih arhiva te da državni arhivi, kao takvi, uopće ne postoje, već svo gradivo ostaje u ministarstvima, odnosno institucijama koje su stvorile to gradivo. (Britannica, 2020)

2.2. Usluge arhivskih ustanova

Temeljne zadaće arhivskih ustanova su čuvanje, zaštita, obrada i korištenje arhivskoga gradiva. Iako se vrlo često pretpostavlja da su jedine zadaće arhiva, a time i usluge koje nude, samo čuvanje i davanje materijala na korištenje, arhivi u današnjem dobu imaju daleko veći opseg ponuđenih usluga. Uz brigu o gradivu i njegovo očuvanje, današnji arhivisti moraju sudjelovati u velikom broju procesa, kao što su istraživanje o gradivu, o njegovom sadržaju, povijesnom kontekstu, vremenu nastanka, stvaratelja i životnome vijeku tog gradiva. Također, arhivisti provode procese potvrde autentičnosti zaprimljenog gradiva, kao i procese vrednovanja gradiva. Uz samo vrednovanje, provodi se i organizacija gradiva, i u fizičkom i u digitalnom obliku. Kako bi dohvaćanje gradiva za potrebe korisnika bilo što učinkovitije, vrlo je važno da arhiv ima funkcionalan organizacijski sustav te da je on točan, precizan i praktičan za svakodnevno korištenje. U današnje digitalno doba, arhivisti vrlo često moraju i održavati, odnosno nadopunjavati, internetske baze podataka za pretraživanje gradiva, kao i sustave za elektroničku pohranu gradiva na razini jednog arhiva ili čak cijele mreže. Uz to, česta praksa arhivista u 21. stoljeću jest i digitalizacija samog gradiva. S obzirom na to da se pojavljuje sve veća potreba za sve većom količinom digitaliziranog gradiva, a i arhivisti sami koriste internetske servise i baze podataka za organizaciju i pregled dokumenata, velik dio te zadaće spada na same arhiviste, ponajviše zbog sigurnosti dokumentacije i lakšeg pristupa korisnika gradivu. Čak i u slučajevima kad zaprimljeno gradivo već postoji u digitaliziranome obliku, ili je to njegov izvorni oblik, potrebno je napraviti sigurnosne kopije na različitim medijima kako bi se osiguralo od svih mogućih sigurnosnih propusta, prirodnih katastrofa ili nesreća, kao što su požari, poplave ili, u ovo digitalno doba, pad internetskih servisa ili hakerski napadi na poslužitelje. Također, jedna od ključnih uloga arhivista u radu takvih ustanova je samo istraživanje, odnosno stručni arhivistički rad. Stručni arhivistički rad vrlo je koristan pri većim istraživanjima za koje je potrebna velika količina literature, ali i za istraživače početnike, koji nisu sigurni što im je točno potrebno ni kako doći do potrebnih informacija unutar arhivskih baza podataka. Izvan uže arhivske struke, arhivi nude veliku količinu, na prvi pogled, nepovezanih usluga. Na primjer, državni arhivi u velikoj mjeri objavljuju publikacije u tiskanom i u elektroničkom izdanju. Također, neki arhivi, primjerice Hrvatski državni arhiv, nude obilaske same zgrade arhiva i upoznavanje sa svim aspektima svojega djelovanja. Nadalje, arhivi nude još mnoge usluge unutar svojeg poslovanja. Primjerice, moguće je posuditi arhivsko gradivo za izložbe, u izvornom obliku ili reprodukciju gradiva, te je moguće posuditi gradivo za prikazivanje na TV-u i korištenje u filmovima, videima i ostalim

reprodukcijama. U kontekstu reprodukcija gradiva, također je moguće zatražiti različite usluge kopiranja, digitalizacije i prijenosa gradiva - uz samo kopiranje potrebnog gradiva i kopiranje digitalnih zapisa, moguće je organizirati isporuku preslika na prijenosnim medijima, kao što su CD-i, DVD-i i USB stickovi, kao i organizirati isporuku digitalnog gradiva putem e-pošte i ostalih sličnih internetskih servisa. Nadalje, većina arhiva u svojim prostorima održava i izložbe, događanja, radionice, predavanja i tečajeve. Neki od tih tečajeva su usko vezani uz arhivsku praksu, no velik broj arhiva nudi svoje prostore vanjskim predavačima i sudionicima. (Državni arhiv u Zagrebu, n.d.) U kontekstu tečajeva i radionica, u svibnju 2020. godine održan je *online* CREARCH (*Creative European Archives*, engl.) program u organizaciji udruge ICARUS Hrvatska, pod nazivom Razvoj publike. ICARUS Hrvatska neprofitna je udruga koja se bavi istraživanjem povijesnog nasljeđa i promoviranjem arhivskih izvora putem suvremene tehnologije. Cilj tečaja, odnosno radionice, bilo je razvijanje i povećanje kompetencija baštinskih stručnjaka, kako bi se prilagodili novim funkcionalnostima arhivskih institucija kao što su postavljanje virtualnih izložaba te novi, tehnološki modeli predavljanja izvora. (Grzunov, 2021.)

3. Mreža državnih arhiva u Hrvatskoj

Mreža arhiva u Republici Hrvatskoj sastoji se od državnih arhiva, povezanih središnjom ustanovom u Zagrebu, te od povijesnih i specijalnih arhiva diljem Hrvatske. Izuzev samog Hrvatskog državnog arhiva, postoji još 18 područnih arhiva te se oni nalaze u Bjelovaru, Dubrovniku, Gospiću, Karlovcu, Križevcima, Osijeku, Pazinu, Rijeci, Sisku, Slavonskom Brodu, Splitu, Šibeniku, Štrigovi, Varaždinu, Virovitici, Vukovaru, Zadru i Zagrebu. Također, uz područne arhive, osnovan je i jedini specijalizirani arhiv Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, osnovan 2004. godine. (Ministarstvo kulture, 2019.) Izuzev mreže državnih arhiva, važno je spomenuti da se arhivsko gradivo čuva u mnogim institucijama kao što su HAZU, NSK, muzeji i knjižnice, vjerske ustanove, Hrvatska radiotelevizija i sl. (Heđbeli, 2013.)

Praksa sustavne brige o arhivskom gradivu i upravnim spisa se pojavljuje još u 13. stoljeću u Dalmaciji, no prve točke nastanka arhivske prakse na ovom području su 1505. godina kada je izrađen popis dokumenata Sabora Kraljevine, te 1643. godina kada je napravljena škrinja u kojoj su čuvane isprave, zakoni i privilegije pod imenom *Cista privilegiorum Regni* (lat.). Ta škrinja se smatra početkom institucije Hrvatskog državnog arhiva. Nakon tih početaka, nije bilo većeg pomaka u organizaciji arhivskog gradiva sve do 19. stoljeća kad se pojavila praksa razdvajanja povijesnog i trenutno važnog gradiva unutar institucija. Tek se početkom 20. stoljeća stvara ideja o organiziranoj mreži državnih arhivskih institucija, te se osamostaljuju arhivi u Dubrovniku, Zagrebu i Zadru, te se osniva arhiv u Rijeci. Sredinom 20. stoljeća, točnije u razdoblju od 1956. do 1962. godine stvara se mreža arhivskih institucija te je organiziran sustav nadzora nad gradivom van nadležnih arhivskih ustanova. Tijekom '60-ih godina 20. stoljeća osnovane su mnoge institucije važne za arhivsku djelatnost, kao što su Laboratorij za sigurnosno mikrosnimanje, Laboratorij za restauraciju i konzervaciju arhivske građe te dokumentacijsko-informacijski centri u Zagrebu i Zadru. Također, u tom razdoblju je napravljen vodič kroz arhivsko gradivo u svim povijesnim arhivima te je popisano svo gradivo koje se nalazilo van arhivskih institucija. Mreža državnih arhiva proširena je 1997. godine donošenjem Zakona o arhivskom gradivu i arhivima, kada se uspostavlja trenutni oblik funkcioniranja arhivske prakse i arhivskih institucija – Hrvatski državni arhiv kao središnja institucija te ostali, područni državni arhivi. (Heđbeli, 2013.)

Hrvatski državni arhiv danas čuva oko 29.000 dužnih metara arhivskog gradiva, podijeljenog u više od 2.150 arhivskih fondova i zbirki. Samo gradivo datira od 10. stoljeća do danas te je

to gradivo nastalo „...djelovanjem središnjih tijela državne uprave i pravosuđa, prosvjetnih, kulturnih, zdravstvenih i vojnih ustanova, gradivo nastalo djelatnošću istaknutih pojedinaca i obitelji te hrvatskoga iseljeničtva.“ (Hrvatski državni arhiv, n.d.) HDA, osim toga što je zadužen za središnju evidenciju arhiva, vodi i Registar arhivskih fondova i zbirke, Upisnik arhiva i Upisnik vlasnika ili posjednika privatnog arhivskog gradiva te Popis stvaratelja dokumentarnog i arhivskog gradiva u nadležnosti. (Ministarstvo kulture, 2019.)

Također, HDA posjeduje i zbirku matičnih knjiga s više od 2.000 dokumenata nastalih u razdoblju od 17. do 20. stoljeća, zbirku karata s više od 4.000 jedinica gradiva, zbirke plakata, grafika, građevinskih nacрта, katastarskog gradiva itd. s više od 24.000 jedinica gradiva te zbirke fotografija s više od dva milijuna fotografija. Uz to, HDA posjeduje zbirku nacionalne filmske baštine s 6.000 naslova, nastalih u razdoblju od 1904. do danas. Kao dio HDA, funkcionira i knjižnica HDA, koja sakuplja arhivističku literaturu, povijesne izvore i službene publikacije u više od 160.000 svezaka. (Hrvatski državni arhiv, n.d.)

Uz HDA, važno je spomenuti i zbirke arhiva Hrvatske akademije za znanost i umjetnost. Arhiv HAZU sadrži velik broj spisa i dokumentacije pisane latinskim i talijanskim, kao i velik broj spisa pisan glagoljicom. Neki od najvažnijih dijelova gradiva za povijest i kulturu Hrvatske, koji se nalazi u ovome arhivu, a potrebno ih je istaknuti, su privatne zbirke bana Josipa Jelačića, Josipa Jurja Strossmayera, Franje Račkog, Ivana Kukuljevića Sakcinskog i ostalih povijesno utjecajnih osoba. Uz to, arhiv sadrži i sljedeće povijesno-važne zbirke:

- grbovnice i rodoslovlje,
- glagoljske matične knjige,
- fragmenti ćirilskih, grčkih, glagoljskih i latinskih kodeksa,
- rijetka tiskana djela,
- itd. (HAZU, n.d.)

Zbirke plemićkih obitelji i zbirke povijesno-važnih osoba ne nalaze se isključivo u arhivu HAZU, već se čuvaju i regionalnim državnim arhivima. Primjerice, obiteljski fondovi Jelačić, Oršić, Rauch i Zrinski nalaze se u Državnom arhivu u Zagrebu. Ovaj, kao i ostali regionalni državni arhivi, osim obiteljskih i privatnih fondova i zbirke, u najvećoj mjeri čuva gradivo državnih i regionalnih javnih tijela, kao što su fondovi javne uprave i javnih službi, pravosuđa, kulture, znanosti i informiranja, gospodarstva, društveno-političkih organizacija itd. (Državni arhiv u Zagrebu, n.d.)

Državni arhiv u Bjelovaru ima 1.349 arhivskih fondova i zbirki, te je dostupno pretraživanje gradiva, fondova i zbirki putem njihove stranice. Također, DABJ ima veliku zbirku matičnih knjiga od 1563. godine, koja je organizirana prema vjeroispovijesti po župama i općinama. U posebnim zbirkama čuvaju matične knjige rimokatolika, grkokatolika, pravoslavaca, Židova i evangelika sa područja nadležnosti arhivske institucije te je cijela zbirka pohranjena na mikrofilmu, a dio zbirke matičnih knjiga je i digitaliziran. (Državni arhiv u Bjelovaru, n.d.)

Državni arhiv u Dubrovniku, izuzev središnje institucije, ima i dva arhivska sabirna centra: Metković-Opuzen-Ploče te Korčula-Lastovo za gradivo nastalo i sakupljeno na tim područjima. Stranice arhiva imaju mogućnost pretraživanja dostupnog gradiva koje se nalazi u više od 400 fondova i zbirki, a ono je podijeljeno u klasifikacijske skupine koje se koriste u državnim arhivima u Hrvatskoj:

1. Uprava i javne službe,
2. Sudstvo,
3. Vojne jedinice, ustanove i organizacije,
4. Odgoj i obrazovanje,
5. Kultura, znanosti i informiranje,
6. Zdravstvo i socijalne ustanove,
7. Gospodarstvo i bankarstvo,
8. Političke stranke, društveno-političke organizacije i sindikati,
9. Društva, udruge i udruženja,
10. Vjerske ustanove,
11. Vlastelinski, obiteljski i osobni arhivski fondovi,
12. Zbirke izvornog arhivskog gradiva,
13. Zbirke dopunskih preslika i kopija arhivskog gradiva. (Državni arhiv u Dubrovniku, n.d.)

Državni arhiv u Gospiću djeluje na području Ličko-senjske županije te na dijelu područja Zadarske županije. Ovaj područni državni arhiv sakuplja i čuva gradivo državnih tijela i pravnih osoba nastalo na području djelovanja arhiva, kao i istaknutih povijesnih ličnosti koje su imale utjecaj na razvoj i povijest tog područja. Također, posjeduju veliku zbirku matičnih knjiga čiji je najstariji dokument porijeklom iz 18. stoljeća. Arhiv, uglavnom, čuva gradivo i dokumentaciju nastalu u novijoj povijesti ličkog područja, odnosno od 18. stoljeća nadalje. (Državni arhiv u Gospiću, n.d.)

Državni arhiv u Karlovcu započeo je s radom '60-ih godina 20. stoljeća te djeluje na području Karlovačke županije te manjih dijelova Primorsko-goranske i Sisačko-moslavačke županije. Fondovi arhiva podijeljeni su u nekoliko kategorija te su unutar tih kategorija organizirani kronološkim redoslijedom, primjerice fondovi vezani uz gospodarstvo, kulturu, znanost, zdravstvo i socijalne ustanove, političke stranke i sindikate itd. Također, arhiv sadrži zbirke izvornog arhivskog gradiva i zbirka dopunskih preslika arhivskog gradiva, kao i Državni arhiv u Dubrovniku. (Državni arhiv Karlovac, n.d.)

Državni arhiv za Međimurje nalazi se u Štrigovi te započinje sa svojom djelatnosti u '60-im godinama 20. stoljeća, kao i Državni arhiv u Karlovcu, kada je to, zapravo, bio Arhivski centar za Međimurje. Arhiv čuva različitu dokumentaciju nastalu na području Međimurske županije, podijeljenu po fondovima uglavnom prema mjestima nastanka gradiva. (Državni arhiv za Međimurje, n.d.)

Državni arhiv u Osijeku postojao je od 17. stoljeća u raznim organizacijskim oblicima, a Državnim arhivom je proglašen tek 1998. godine te od 2009. godine djeluje na području Osječko-baranjske županije. Gradivo u arhivu je organizirano je u fondove, prema istim kriterijima kao i u Državnim arhivima u Karlovcu i Dubrovniku te je podijeljeno kronološkim redoslijedom unutar pripadajućih zbirki. (Državni arhiv u Osijeku, n.d.)

Državni arhiv u Pazinu osnovan je pod nazivom Istarski arhiv 1958. godine te 1997. godine postaje Državni arhiv u Pazinu. Arhiv sadrži više od 1.000 arhivskih fondova i zbirki, nastalih u razdoblju od 13 stoljeća do 1980.-ih godina te najstariji dokument u posjedu arhiva datira iz 1200. godine. (Državni arhiv u Pazinu, n.d.)

Državni arhiv u Rijeci djeluje na području Primorsko-goranske županije te na području grada Senja u Ličko-senjskoj županiji. Fondovi arhiva su organizirani kao i u većini ostalih državnih arhiva, no ovaj arhiv sadrži i zbirke filmskih i zvučnih zapisa. Također, na mrežnoj stranici arhiva donosi se popis fondova i zbirki s mogućnošću pretraživanja gradiva prema ključnoj riječi i prema kategorizaciji fondova. (Državni arhiv u Rijeci, n.d.)

Državni arhiv u Sisku osnovan je 1957. godine u svojem prvom obliku kao Muzej i arhiv narodne revolucije, te 1997. dobiva trenutno ime. Fondovi Državnog arhiva u Sisku također su podijeljene u uobičajene kategorije te, kao i Državni arhiv u Rijeci, ima zbirke filmskih i zvučnih zapisa. (Državni arhiv u Sisku, n.d.)

Državni arhiv u Slavonskom Brodu nadležan je za gradivo na području grada Slavanskog Broda i okolice, te ima dva zasebna odjela – Odjel Nova Gradiška te Odjel Požega koji djeluju na istoimenim područjima. Arhiv čuva 1030 arhivskih fondova, od kojih su 442 u Slavonskome Brodu, 225 u Novoj Gradiški i 363 u Požegi. (Državni arhiv Slavonski Brod, n.d.)

Državni arhiv u Splitu potječe još iz 14. stoljeća kada su određeni uvjeti čuvanja i zaštite pisanog gradiva, te je do danas promijenio nekoliko imena kao što su Arhiv grada Splita i Povijesni arhiv u Splitu. Arhiv je nadležan za cijelu Splitsko-dalmatinsku županiju te sadrži više od 700 fondova i zbirki. (Državni arhiv u Splitu, n.d.)

Državni arhiv u Šibeniku vuče korijene iz 15. stoljeća kada se po prvi puta mogu pronaći zapisi o čuvanju arhivskog i povijesnog gradiva, no sam arhiv pod ovim imenom osnovan je 2007. godine s nadležnošću na području cijele Šibensko-kninske županije. (Državni arhiv u Šibeniku, n.d.)

Državni arhiv u Varaždinu zadužen je za čuvanje više od 1.000 fondova i zbirki, s počecima gradiva u 13. stoljeću. Arhiv je nadležan za gradivo na području Varaždinske i Krapinsko-zagorske županije, te na dijelu područja Koprivničko-križevačke županije. Uz sam arhiv u Varaždinu postoje i dva sabirna centra – jedan u Krapini i jedan u Koprivnici. (Državni arhiv u Varaždinu, n.d.)

Državni arhiv u Virovitici osnovan je 2008. godine, s nadležnošću na području Virovitičko-podravske županije, te se trenutno u njemu čuva oko 310 arhivskih fondova i zbirki. (Državni arhiv u Virovitici, n.d.)

Državni arhiv u Vukovaru započeo je s radom u određenom obliku sredinom 20. stoljeća kad je osnovan područni centar za arhivsku djelatnost na prostoru Vukovarsko-srijemske županije. Sam arhiv počinje sa samostalnim obavljanjem djelatnosti 2009. godine te godinu dana kasnije počinje proces preuzimanja fondova i zbirki iz Državnog arhiva u Osijeku koji pripadaju području Vukovarsko-srijemske županije. (Državni arhiv u Vukovaru, n.d.)

Državni arhiv u Zadru započinje tradiciju očuvanja arhivskog gradiva u 14. stoljeću, očuvanjem gradskih povlastica, a 1999. godine se arhiv naziva Državnim arhivom u Zadru. Arhiv sadrži više od 600 fondova i zbirki, te fond arhivske knjižnice sadrži više od 50.000 knjiga, časopisa i novina. (Državni arhiv u Zadru - Povijest, n.d.)

Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata djeluje u prostoru Hrvatskog državnog arhiva te je to specijalizirani arhiv koji prikuplja, sređuje, čuva i istražuje gradivo nastalo tijekom Domovinskog rata. Osnovan je 2004. godine kao javna znanstvena ustanova, a započeo je s radom godinu dana kasnije. (Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, n.d.)

3.1. ARHiNET

ARHiNET je arhivski informacijski sustav pokrenut od strane Hrvatskog državnog arhiva 2006. godine s ciljem pokušaja prilagodbe arhivske djelatnosti suvremenome, digitalnom dobu. U sustavu bile su dostupne sve institucije državnih arhiva, kao i *online* Registar arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske.

Kako bi sustav ostvario svoju funkciju i ciljeve, bilo je važno odrediti smjernice pri samome nastanku programa. Dane smjernice za same početke izrade sustava bile su korištenje trenutno dostupnih i prihvatljivih tehnologija, stvaranje tehnoloških preduvjeta za sve kasnije potrebe sustava, odnosno korisnika sustava, kao i mogućnosti proširivosti i nadogradnje sustava te jednostavnog korištenja sustava. (Lemić, 2011.)

Arhivski informacijski sustav trebao je ostvariti nekoliko ciljeva, kao što su pojednostavljenje rada arhivista, standardizacija usluga arhiva, stvaranje učinkovitog sustava za pretraživanje, obradu i prezentaciju dostupnog arhivskog gradiva te uvođenje novih, modernih tehnologija i principa u arhivsku teoriju i praksu. Temeljna očekivanja funkcionalnosti sustava bila su: „izgradnja jedinstvenog sustava u koji bi se uključili svi arhivi i kategorizirani stvaratelji i imatelji u Republici Hrvatskoj, sustavna i ujednačena informatizacija arhivske službe, odnosno implementacija postojećih arhivističkih i drugih odgovarajućih stručnih standarda u informatičko okruženje, i jednostavnost korištenja programskog rješenja utemeljenog na principu da se podatak unosi na jednom mjestu i jedan put, a koristi u svim funkcijama gdje je to potrebno.“ (Lemić, 2011.)

Uz prethodno navedene ciljeve i funkcionalnosti arhivskog mrežnog sustava, omogućene su i funkcije koje podržavaju digitalizirano gradivo, odnosno pretraživanje digitaliziranog arhivskog gradiva. Unatoč tome što je ovo informacijsko rješenje bilo vrlo uspješno te je ispunjavalo velik broj ciljeva, ARHiNET prestaje s radom 2016. godine kada njegovo mjesto zauzima Hrvatski arhivski informacijski sustav.

3.2. HAIS

HAIS, odnosno Hrvatski arhivski informacijski sustav, je sustav za obradu i pretraživanje arhivskih izvora, matičnih knjiga, digitalnog sadržaja i ostalog sadržaja koji je čuvan u hrvatskim arhivima koji je naslijedio ARHiNET. Ovaj sustav za pretraživanje arhivskog gradiva nastao je kao modernija i funkcionalnija verzija prethodnog sustava za pretraživanje i opis gradiva (slika 1).

„Sustav je namijenjen sljedećim aktivnostima: 1. evidenciji dokumentarnog i arhivskog gradiva u državnim i drugim arhivima te kod drugih posjednika arhivskoga gradiva (Registar arhivskih fondova i zbirke Republike Hrvatske), dopunskih izvora, obavijesnih pomagala i drugih podataka o gradivu i stvarateljima gradiva. 2. vođenju obveznih evidencija u arhivima...“ (HAIS, n.d.) Evidencije u arhivima odnose se na knjigu primljenog gradiva, knjigu pohranjenog gradiva, opći inventar, evidenciju o korištenju gradiva u arhivu, Upisnik arhiva, Upisnik vlasnika ili posjednika privatnog arhivskog gradiva te Popis stvaratelja dokumentarnog i arhivskog gradiva u nadležnosti arhiva. (HAIS, n.d.)

Sam sustav je besplatna aplikacija kojoj se pristupa pomoću internetskog preglednika te je besplatna za sve korisnike. Korisnici sustava su djelatnici Hrvatskog državnog arhiva, ostalih državnih arhiva te djelatnici stvaratelja i posjednika gradiva koje se nalazi u sustavu. Svaki korisnik ima jedan račun kojega otvaraju isključivo administratori HDA, DA i posjednika – korisnički računi za korisnike sustava Hrvatskog državnog arhiva i državnih arhiva otvaraju administratori Hrvatskog državnog arhiva ili državnih arhiva, prvi administratorski račun posjednika otvara administrator nadležnog državnog arhiva te sve ostale korisničke račune otvaraju administratori nadležnog državnog arhiva ili administrator posjednika.

Također, važno je napomenuti da administratori Hrvatskog državnog arhiva imaju pristup pregledu svih podataka o korisnicima sustava, svim podacima o gradivu te imaju mogućnost uređivanja podataka svih korisnika i svih objekata, dok administratori državnih arhiva i administratori posjednika imaju pregled podataka i mogućnosti uređivanja samo za korisnike svoje ustanove. Korisnici sustava koji nisu u kategoriji administratora imaju pristup samo svojim podacima, kao i mogućnost uređivanja samo vlastitih podataka. (HAIS, n.d.)

Pretraživanje

Pojam za pretraživanje

Počnite sa pretragom...

Nadležni arhiv

Svi arhivi

Katalog

Sve

Razdoblje od

Upišite godinu

Razdoblje do

Upišite godinu

Samo gradivo s digitalnim sadržajem

RESETIRAJ

TRAŽI

Slika 1. Pretraživanje u sustavu HAIS (HAIS, n.d.)

Sustav sadrži moderniji i pregledniji način pretraživanja arhivskog gradiva te se pretrage izvršavaju pomoću unosenja pojma za pretraživanje u odgovarajuće polje. Također, moguće je filtrirati gradivo prema vremenu nastanka, odnosno razdoblju godina u kojemu je gradivo moglo nastati, kao i prema nadležnome arhivu. U opsegu pretraživanja arhivskih institucija su svi područni arhivi diljem Hrvatske, kao i sam Hrvatski državni arhiv. Naravno, moguće je i pretražiti sve dostupne arhivske institucije u slučaju da korisnik nema informaciju o nadležnoj instituciji. Uz to, postoje četiri kategorije kataloga prema kojima je moguće filtrirati rezultate: gradivo, posjednik, osobe i matične knjige. Također, moguće je i filtrirati rezultate tako da se prikaže samo gradivo s dostupnim digitalnim sadržajem. (HAIS, n.d.)

4. Ispitivanje mišljenja korisnika u arhivima

Temeljna uloga arhivskih institucija je dugoročno očuvanje autentičnih povijesnih zapisa i davanje istih na korištenje, uz, naravno, zaštitu i obradu samoga gradiva. Kako je jedna od temeljnih uloga arhiva osiguravanje pristupa informacijama i gradivu korisnicima, tako i samo korisničko iskustvo postaje vrlo važno u kontekstu arhivskih institucija i njihovih usluga. U procesu poboljšanja rada arhivskih institucija, a time i korisničkog iskustva u arhivskim institucijama u svim oblicima, arhivisti moraju raspoznati i istražiti velik broj pitanja. Na primjer, potrebno je razmisliti o pitanjima pristupa gradivu i informacijama, kao i o najčešćim pitanjima koja korisnici postavljaju prije i tijekom istraživanja. Također, važno je i proučiti gradivo koje arhiv čuva i daje na korištenje, odnosno koje se cjeline dokumenata koriste u većem broju, a koje u manjem, te odgovara li količina i tematika dostupnih zbirki pitanjima i temama koje korisnici istražuju i proučavaju. U kontekstu arhivskih fondova i zbirki gradiva, važno je spomenuti i još neka pitanja ključna za poboljšanje usluga arhivskih institucija. Velika većina pitanja se odnosi na subjektivne preferencije korisnika, tako da odgovori na ova pitanja mogu biti vrlo različiti te se u različitim arhivskim institucijama, a tako i u različito vrijeme postavljanja pitanja, tj. provođenja ispitivanja, odgovori mogu bitno razlikovati. Unatoč tome, svaki odgovor na ovo pitanje je koristan arhivistima jer pobliže objašnjava ono što je korisnicima potrebno. Tako se vrlo često postavljaju pitanja o samome izvoru informacija, odnosno o arhivskom gradivu koje arhiv sadrži. Na primjer, koji je preferirani format gradiva, je li to digitalno ili analogno gradivo, treba li to gradivo biti originalno ili su kopije zadovoljavajuće pri istraživanju, koje informacije gradivo mora sadržavati, kao što su primjerice mjesto i vrijeme nastanka ili autor. U načelu, sva pitanja u ovoj kategoriji mogu se skratiti u jedno - što sve arhivsko gradivo mora imati te kakvo ono mora biti da bi bilo najbliže idealnome stanju u pogledu korisnika.

Uz to, važno je i poznavati korisnike arhivskih institucija. Pojavljuje li se razlika u korisničkim potrebama u arhivima ovisno o pozadini korisnika, odnosno pretražuju li i koriste drugačije gradivo ovisno o tome bave li se akademskim ili slobodnim istraživanjem, te koliko su korisnici obrazovano u smislu korištenja arhiva, arhivskog gradiva, informacijskih tehnologija i alata za pretraživanje informacija. Poznavanjem korisnika i njihovih potreba, daleko je lakše odrediti na koji način gradivo treba biti organizirano i predstavljeno, te koje su mogućnosti arhiva u stvaranju alata za pretraživanje, baza podataka i sličnog. Također, velika je razlika između akademskog i slobodnog istraživanja i korištenja arhivskog gradiva u te svrhe. Akademska istraživanja su vrlo često isključivo u teoretskom smislu, te je sam opseg istraživanja često

neodređen, čime dolazi do problema nepoznavanja opsega samog istraživanja, a time i poznavanja točne potrebne literature, odnosno gradiva, za potrebe istog. Arhivisti, tj. arhivske institucije, bi trebale imati na umu i taj problem te bi se sustavi za pretraživanje gradiva trebali prilagoditi i takvim, nedorečenim situacijama. U kontekstu poznavanja korisnika, važno je i raspoznati kako korisnici dolaze do zaključaka o tome koje im je gradivo, i kakvo, potrebno za svrhe svojeg istraživanja, kao i kako oni zapravo dolaze do tog gradiva - traže li direktno pomoć arhivista, traže li sami analogno gradivo unutar arhivske institucije ili traže li, možda, gradivo u digitalnim oblicima, pa tek kasnije dolaze do arhivske institucije kako bi vidjeli originalno gradivo, ili barem gradivo u analognome obliku. Sva navedena pitanja su potrebna kako bi se maksimalno poboljšao odnos arhiva i arhivske prakse prema vlastitim korisnicima te kako bi arhivi uistinu ispunjavali sve svoje povijesne i kulturne uloge. (Joyce, 1984.)

Ispitivanje mišljenja korisnika, posebice u smislu kakvom ga poznajemo danas, se počelo provoditi u arhivskim institucijama tek od 1980-ih godina. Prije '80-ih godina 20. stoljeća, arhivi se nisu smatrali vrstom institucija u kojima bi se trebale provoditi ankete ili ispitivati mišljenje korisnika, ponajviše zbog toga što su se arhivima koristili isključivo povjesničari i akademici koji su u potpunosti znali što ih zanima i što traže. Krajem 20. stoljeća, događa se velik pomak u razvoju informacijskih tehnologija, a time i u sustavima koje arhivi koriste, kao i u mogućnostima poboljšanja očuvanja i zbrinjavanja arhivskog gradiva. Proširivanjem arhivskih informacijskih sustava i alata za pretraživanje, mijenja se i demografija, odnosno struktura, korisnika koji koriste iste te je upravo zbog toga postalo logično istraživati što točno korisnici žele i očekuju od arhivskih institucija. (Rhee, 2015.)

Prva točka istraživanja korisničkih mišljenja u arhivima su informacijske potrebe korisnika. Bez shvaćanja informacijskih potreba, nemoguće je istražiti i osigurati kvalitetnu uslugu arhiva. Informacijske potrebe, kao takve, prvenstveno podrazumijevaju shvaćanje i poznavanje tema koje korisnici istražuju, te opsežno znanje o tome što korisnici žele i očekuju od arhivskih institucija. Također, podrazumijevaju poznavanje trendova u istraživanjima ovisno o vrsti i temi istraživanja, kao i poznavanje potencijalnih potrebnih informacijskih izvora. U trenutku kad arhivisti prepoznaju ove elemente informacijskih potreba, daleko se olakšava nabava i očuvanje kvalitetnih i relevantnih izvora informacija. (Rhee, 2015.)

Sljedeća točka istraživanja jest traženje, odnosno pretraživanje, informacija. Ono što je potrebno istražiti kada je u pitanju istraživanje informacija su razne teme kao što su problemi s pristupom podacima, alati za pretraživanje, komunikacija sa samim arhivistima i njena

kvaliteta, potreban format gradiva i izvora informacija, kao i načini same pretrage gradiva u arhivima i pronalazak određenih, potrebnih informacija. Također, u kontekstu pretraživanja informacija važno je spomenuti i zahtjeve, odnosno izazove, digitalnog doba i digitaliziranog gradiva, kao i digitalnih alata za pretraživanje gradiva. (Rhee, 2015.)

Zadnja točka koju je potrebno uzeti u obzir pri istraživanju mišljenja korisnika i poboljšanju arhivskih usluga jest sama uporaba informacija, odnosno uporaba arhivskog gradiva. Ono što je potrebno proučiti u ovome kontekstu su uporaba samih arhivskih materijala, kao i format, materijal i lokaciju traženog arhivskog gradiva. Također, važno je i istražiti tko su korisnici arhivskih ustanova te koje su potrebe korisnika pri uporabi arhivskog gradiva - jesu li korisnici većinski akademici ili slobodni istraživači i slično. Važno je razlučiti ove informacije kako bi se traženi materijali, a time i njihova uporaba, maksimalno prilagodili potrebama i željama korisnika arhivskih institucija. (Rhee, 2015.)

Nadalje, sam opseg elemenata koji se istražuju u korisničkim ispitivanjima daleko je povećan normalizacijom uporabe interneta, računala i moderne tehnologije koja olakšava pronalazak, uporabu i provjeru postojećeg gradiva i njegove lokacije. Tako se od početka 21. stoljeća teme istraživanja proširuju na ostale informacijske potrebe, uzorke pretraživanja informacija, preferirane informacijske izvore, kao i na alate za pretraživanje arhivskog gradiva i baze podataka vezane uz arhivsko gradivo i arhivsku praksu. Također, u modernome dobu, elementom istraživanja postaje i dostupnost informacija, odnosno web stranice arhivskih ustanova te informacije koje one sadrže ili ne sadrže, sa sve većim naglaskom na redovito ažuriranje i objavljivanje relevantnih i točnih informacija. Nažalost, iako se sam opseg tema koje su istraživane u ovim procesima daleko povećao, te su se ova istraživanja uvelike unaprijedila od 1980-ih godina, neke teme još uvijek nisu ispitivane, a vrlo su važne za funkcionalan rad arhiva u smislu korisnika, kao što je, recimo, samo zadovoljstvo korisnika. Velik broj korisničkih ispitivanja razmatra potrebe korisnika, stanje gradiva i potrebu za određenim gradivom, no vrlo malen postotak ispitivanja zapravo izričito preispituje jesu li korisnici zadovoljni uslugom arhivske institucije ili ne te što se može poboljšati po tom pitanju. (Rhee, 2015.)

4.1. Metode istraživanja

Općenita praksa u istraživanjima korisničkog mišljenja u arhivskim institucijama je korištenje više različitih metoda unutar jednog istraživanja. Na primjer, često se zajedno koriste intervju

i anketa, anketa i analiza zahtjeva i komunikacije korisnika u arhivskoj instituciji, kao i promatranje korisničkog ponašanja i analiza internetskog prometa, odnosno analiza korištenja internetskih resursa. Analiza komunikacije korisnika s arhivskim institucijama najčešće se provodi proučavanjem dobivenih pisama i e-mailovima u kojima korisnici ili traže određeno gradivo ili pokušavaju doći do određenih informacija o arhivskom gradivu ili o samoj arhivskoj instituciji. Ovakva vrsta analize vrlo je korisna za shvaćanje korisničkih potreba i za osiguravanje kvalitetnijih i boljih usluga u budućnosti kako bi se ispunila što veća razina informacijskih potreba korisnika te kako bi se maksimalno poboljšali arhivski sustavi i sustavi za pretraživanje informacija u arhivskim institucijama. Jedna od najčešćih metoda koja se koristi zajedno s ostalim metodama jest, zapravo, samo promatranje korisnika i njihovog ponašanja u arhivima prilikom traženja i korištenja arhivskog gradiva i izvora informacija. Uz promatranje korisnika i korisničkih navika, najzastupljenije metode ispitivanja korisničkog mišljenja u arhivskim institucijama su anketa i intervju. Ankete su prvi puta primijenjene u '70-im godinama 20. stoljeća, te su od tog trenutka u konstantnoj uporabi, kako u analognom obliku, tako i u digitalnome u moderno doba, dok je intervju u češćoj uporabi tek od '90-ih godina 20. stoljeća te se, uglavnom, provodi uživo. (Rhee, 2015.)

4.2. Paul Conwayev model

Paul Conway je arhivist i profesor na Sveučilištu u Michiganu te se, danas, ponajviše bavi problemima digitalizacije i očuvanjem digitalnog gradiva, no 1986. godine napravio je i objavio temeljni okvir za ispitivanje mišljenja korisnika u arhivima. Njegov model smatra se prvim, službenim okvirom takvoga tipa u arhivističkoj djelatnosti. (Rhee, 2015.) Okvir istraživanja napravljen je prema različitim aspektima arhivske djelatnosti kako bi imao maksimalnu razinu korisnosti i relevantnosti u radu arhiva, kao što su karakteristike korisnika arhiva i njihove informacijske potrebe, kao i uporaba informacija u kontekstu arhivskih institucija. Temeljni razlog Conwayevog predlaganja ovog modela bilo je to što model istraživanja nije temelj na jednoj, određenoj, specifičnoj arhivskoj ustanovi, već je model napravljen s ciljem dugoročne primjenjivosti na sve arhivske ustanove kako bi se arhivsko gradivo uskladilo s potrebama korisnika tih institucija.

Ključni dijelovi ovog modela su korisnici, informacijske potrebe i uporaba informacija. Korisnicima se smatraju svi ljudi koji traže informacije i gradivo u arhivima, bez obzira na njihovu pozadinu, odnosno model ne stvara i ne prepoznaje razliku između akademskih istraživača ili korisnika koji se bave istraživanjem u slobodno vrijeme. Unatoč tome, model razlikuje i promatra motivaciju korisnika u potrazi za informacijama u arhivskim institucijama,

odnosno promatra informacijske potrebe korisnika, zašto do njih dolazi te kako te potrebe utječu na korištenje i pronalazak gradiva. Time dolazimo do trećeg aspekta ovog modela, a to je uporaba samog arhivskog gradiva. Uporabom arhivskog gradiva mogu se smatrati dvije djelatnosti. Prva, i osnovna, jest uporaba gradiva u fizičkome smislu, odnosno traženje, korištenje i pregledavanje fizičkog gradiva kao što su zbirke ili individualno gradivo u prostorijama arhiva. Drugi aspekt uporabe arhivskog gradiva je njegova sama korisnost i relevantnost za korisnika, ali i za cijelo društvo kojemu bi moglo zatrebati to gradivo. (Conway, 1986.)

Tri polazne točke istraživanja u ovome modelu su kvaliteta, integritet i vrijednost. Kako navodi Conway (1986.) sve tri točke su vrlo kompleksne, no mogu se pobliže objasniti vrlo jednostavnim pitanjima: „Koliko je dobra usluga” za kvalitetu arhiva, „Koliko je dobra zaštita arhivskog gradiva” za integritet te „Koja je vrijednost usluga arhiva” za vrijednost. (Conway, 1986) Kako bi model uspješno proučio ove tri ključne točke ispitivanja mišljenja korisnika i procjene kvalitete rada arhivske institucije, koristi pet koraka u procjeni, odnosno pet različitih načina ispitivanja korisničkog mišljenja. Ti koraci su:

- sakupljanje i pregled informacija sadržanih u upisnim obrascima arhiva,
- ispitivanje usmjerenja korisnika,
- daljnje praćenje korisnika i njihovog mišljenja,
- provođenje ankete,
- eksperiment (slika 2). (Rhee, 2015.)

METHODOLOGY

	Stage 1 Registration <small>(all users/always)</small>	Stage 2 Orientation <small>(all users at selected times)</small>	Stage 3 Follow Up <small>(sample users/selected times)</small>	Stage 4 Survey <small>(random sample)</small>	Stage 5 Experiments <small>(special groups)</small>	
OBJECTIVES	Quality	Nature of Task • <i>definition in terms of subject, format, scope</i>	Preparation of Researcher • <i>experience</i> • <i>stage of defined problem</i> • <i>basic/applied</i> Anticipated Service	Search Strategies and Mechanics • <i>search order</i> • <i>pos/neg search</i> • <i>who recommended</i> • <i>time spent searching</i> • <i>time spent talking</i>	Expectations and Satisfaction • <i>styles of research</i> • <i>approaches to searching</i> • <i>levels of service</i>	Access and Non-use • <i>frustration indexes</i> • <i>perceptions of use</i>
	Integrity	Identification • <i>name</i> • <i>address</i> • <i>telephone</i> Agree to Rules	Knowledge of Holdings and Services • <i>written sources</i> • <i>verbal sources</i>	Intensity and Frequency of Use • <i>collections used</i> • <i>time spent with files</i>	Alternative to Physical Use • <i>value and use of microforms</i> • <i>value and use of databases</i>	Format Independence • <i>linkages with information creation</i> • <i>technology and information</i>
	Value	Membership in Networks • <i>group affiliation</i> Can We Contact You? Can We Tell Others?	Intended Use • <i>purpose in terms of function and product</i>	Significant Use Significant Info • <i>importance of archives</i> • <i>other sources</i> • <i>valuable information</i> • <i>gaps in information</i>	Impact of Use • <i>increased use</i> • <i>citation patterns</i> • <i>decision-making</i>	Role of Historical Information in Society • <i>total potential demand</i> • <i>community network analysis</i>

Slika 2. Vizualni prikaz Conwayeve metodologije (Conway, 1986)

Kao što je vidljivo na vizualnom prikazu procesa metodologije, potrebno je proučavati svaki element ove metodologije kroz svih pet koraka istraživanja. Prvi korak metodologije odvija se pri samoj registraciji korisnika, pomoću upisnih obrazaca i informacija koje se u njima nalaze te bi se trebao, prema Conwayu, provoditi uvijek, nad svim korisnicima arhivskih institucija i usluga. Drugi korak metodologije je ispitivanje samog usmjerenja korisnika, odnosno različitih stavki koje mogu utjecati na njegovo iskustvo u arhivu, te se preporuča provoditi ovaj korak nad svim korisnicima arhiva, ali ne u bilo kojem trenutku uporabe arhivskih usluga. Ispituje se prvenstveno svrha u koju korisnik pretražuje gradivo i informacije, kao i sama pozadina korisnika i njegova prvotna očekivanja od usluga koje arhiv pruža. U taj korak analize pripada i prethodno iskustvo korisnika s arhivima, kao i znanje korisnika o dostupnosti izvora gradiva koje bi mu moglo koristiti. Sljedeća točka metodologije je daljnje praćenje korisnika, odnosno *follow-up* (engl.), te je to prva točka koju se ne preporuča provoditi nad svim korisnicima. Također, prema Conwayu, ova aktivnost bi trebala biti provedena samo u nekim slučajevima. Sam korak metodologije uključuje ispitivanje strategija, odnosno načina, pretraživanja arhivskog gradiva, količinu vremena potrošenu na samo istraživanje, vrstu korištenih zbirki te ispitivanje o zadovoljstvu dobivenim informacijama - jesu li informacije bile potpune, točne i relevantne i postoje li neki propusti u traženom gradivu. Do sad navedeni koraci su, prema Conwayu, nužni za ispitivanje korisničkog mišljenja u arhivskim institucijama te su zadnja dva preporučena, ali neobavezna. Četvrti korak metodologije je anketa koju Conway preporuča provesti na nasumičnom uzorku korisnika. Zanimljivo je to što je, prema Conwayevom modelu, anketa prvi neobavezan korak, a u današnje vrijeme ispitivanja korisničkog mišljenja jest anketa upravo jedna od najzastupljenijih metoda. Anketa bi trebala ispitati nekoliko aspekata. Prvi dio se odnosi na zadovoljstvo i ispunjavanje očekivanja korisnika, odnosno kakva je bila razina usluge, kvaliteta dobivenih materijala i slično. Također, ispituju se i vrijednost i korisnost baza podataka i ostalih materijala koji ne pripadaju u kategoriju fizičkog arhivskog gradiva, kao i utjecaj samih dobivenih informacija prilikom istraživanja i proučavanja arhivskog gradiva. Zadnji korak metodologije je eksperiment koji bi trebao biti proveden na posebno-definiranim grupama korisnika. Eksperiment bi trebao ukazati na probleme u korištenju arhivskih usluga te bi se njime trebalo moći uvidjeti koje točke arhivskog poslovanja funkcioniraju bolje, a koje lošije te kakav imaju utjecaj na korisničko ponašanje i nastavak korištenja usluga arhivskih institucija. (Conway, 1986.)

Iako je Conwayev model vrlo razrađen te su koraci metodologije, čak i ako se koriste samo neki od njih, važni i reprezentativni u istraživanju korisničkog mišljenja, postoji velik problem zbog kojega, uglavnom, njegova metodologija nije zaživjela kao standardizirana praksa u

arhivskih institucijama, a to je manjak vremena i resursa. Unatoč tome što je Conwayev model poslužio kao temelj mnogim daljnjim metodologijama istraživanja u arhivskim institucijama, velik broj arhivista je vrlo brzo uočio problem nedostatka vremena za provođenje tako opsežnog ispitivanja. Conwayev model označava prekretnicu u ovakvim vrstama ispitivanja korisničkog mišljenja, te je on, nažalost, jedini funkcionalan model takvog stila u arhivističkoj teoriji i praksi. (Rhee, 2015.)

5. Provedena ispitivanja korisničkih mišljenja u arhivima

Kako bi se provelo kvalitetno i točno istraživanje korisničkog mišljenja u arhivskim institucijama, potrebno je i ispitati što sami arhivisti misle da je važno pri poboljšanju usluga arhiva. 2005. godine, između siječnja i ožujka, provedeno je istraživanje u kojemu je sudjelovalo 30 ljudi, odnosno 30 zaposlenika arhivskih institucija. Kao osnovne informacije o ispitnoj grupi, navode se sljedeće informacije:

- četiri od trideset ispitanika je u trenutku provođenja ispitivanja bilo zaposleno u arhivskoj instituciji kraće od 5 godina,
- šesnaest od trideset ispitanika je imalo iskustvo rada na fakultetu,
- dvanaest od trideset ispitanika je radilo u državnom ili područnom arhivu,
- polovica ispitanika imala je završen diplomski studij te su samo dva ispitanika imala položen doktorat i,
- polovica ispitanika je imala formalno arhivističko obrazovanje. (Duff et al., 2008.)

Ispitanici su morali odrediti koliko im je koja od ponuđenih karakteristika važna za evaluaciju arhiva te što oni misle da bi se trebalo ispitivati kod samih korisnika. Sama pitanja su bila podijeljena u četiri skupine:

1. Gradivo i korištenje usluga arhiva,
2. Web-stranica i njen sadržaj,
3. Informacije o samim korisnicima,
4. Informacije o korištenju samog gradiva.

Kao što je vidljivo na slici 3, najveći broj ispitanika izrazio je mišljenje kako je sam sadržaj, odnosno količina i vrsta gradiva daleko najvažniji aspekt arhivskih institucija s ukupnim zbrojem od 273 bodova važnosti od 300. Nakon toga slijede informacije o samoj ustanovi, odnosno o arhivu, te o uslugama, cijenama i dostupnim aktivnostima koje arhivska institucija nudi sa 158 bodova, kao i zbirke odabranog gradiva i indeksiranje prema vrstama gradiva sa 153 i 133 boda. Nakon ove četiri stavke, ostatku ponuđenih odgovora dodijeljeno je daleko manje bodova. Primjerice, sustavi za pretraživanje, izložbe i predavanja, *online* kontakt obrasci za postavljanje pitanja te ostale web-usluge koje pružaju arhivi, su ocijenjene kao vrlo malo važne, iz čega se može zaključiti da sami arhivisti pridaju daleko veći značaj informacijama koje su direktno dobivene od arhiva, nego onima koje korisnici pokušavaju samostalno istražiti i saznati. (Duff et al., 2008.)

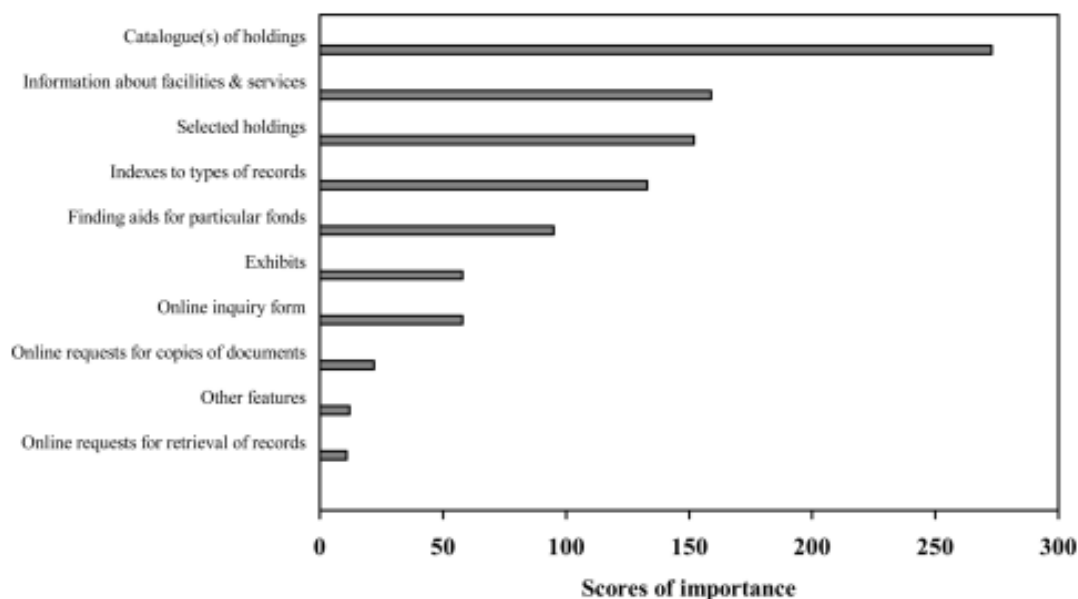

FIGURE 1. Importance of feedback on "Records and services used."

Slika 3. Vizualni prikaz ispitivanja mišljenja o važnosti gradiva i usluga arhiva (Duff et al., 2008.)

Sljedeći aspekt proučavanja bila je web-stranica arhiva i njeni sadržaji (slika 4). Svi sudionici su potvrdili da je sam sadržaj web-stranice važan, no, nisu svi označili sadržaj kao najvažniji dio web-stranice zbog čega je sadržaj dobio 152 boda od 160. Kao sljedeću najvažniju točku web-stranice, većina ispitanika je navela navigaciju stranicom, odnosno lakoću korištenja same stranice.

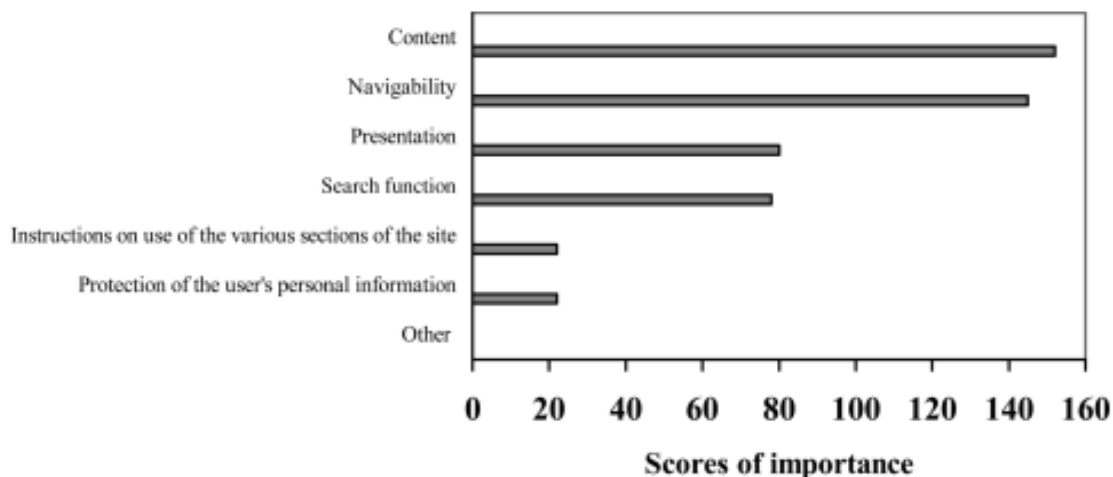

FIGURE 2. Importance of feedback on "Aspects of website."

Slika 4. Vizualni prikaz ispitivanja mišljenja o važnosti web-stranica arhiva (Duff et al., 2008.)

Kad je u pitanju sakupljanje informacija o samim korisnicima arhiva, ispitanici najvažnijim aspektom smatraju iskustvo u arhivskome istraživanju i korištenju arhiva i arhivskog gradiva s rezultatom od 229 bodova od 250. Kao važne informacije, iako ne toliko kao iskustvo u

korištenju arhivskog gradiva, ispitanici su ocijenili poznavanje rada na računalu, razinu obrazovanja, struku, odnosno mjesto zaposlenja te mjesto stanovanja (slika 5).

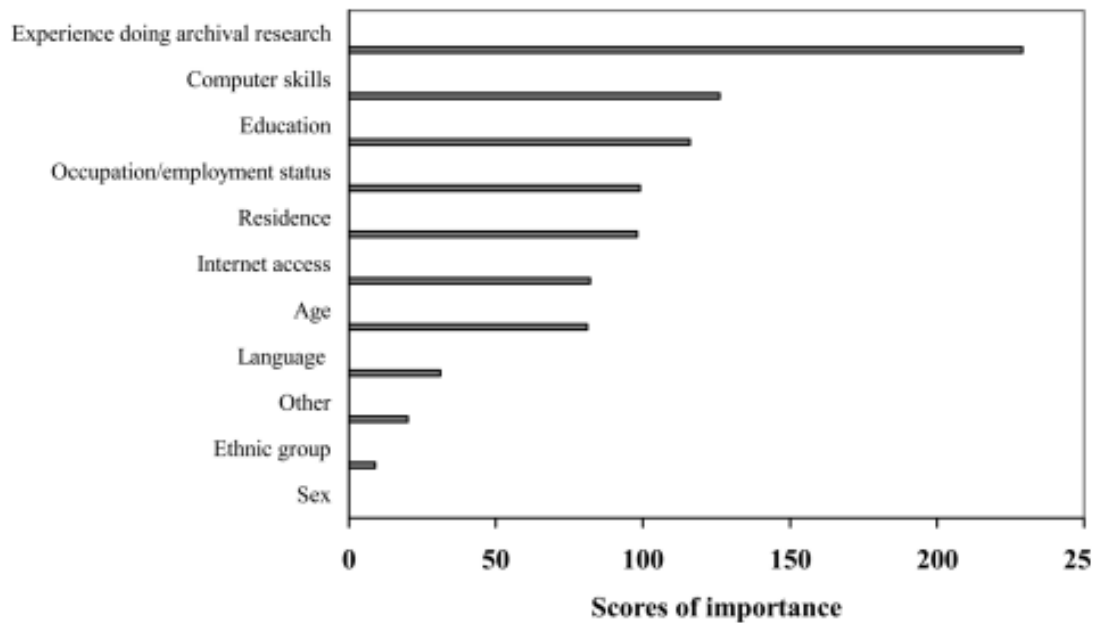

FIGURE 3. Importance of gathering "Information about users."

Slika 5. Vizualni prikaz ispitivanja mišljenja o važnosti informacija o korisnicima (Duff et al., 2008.)

Kad je u pitanju sakupljanje informacija o samoj uporabi informacija i korištenju arhivskih usluga, kao najvažniji element ispitanici su ocijenili uspješnost korisnikovog posjeta arhivu, odnosno uspješnost pronalaska relevantnih informacija i gradiva u arhivu. Nakon toga slijedi sam utjecaj korištenja arhivskog gradiva na korisnikovo istraživanje i rezultate istraživanja, te sam cilj istraživanja koje korisnik provodi za koje mu je potrebno arhivsko gradivo. Kao daleko manje važno, ispitanici su ocijenili poveznicu između postavljanja upita putem web-stranice ili nekog drugog online resursa i samog dolaska u arhiv, kao i učestalost posjete arhivu, što upućuje na to da samim arhivistima ne predstavlja velik problem česta ili rjeđa posjećenost, dok god korisnici budu uspješni u pronalasku relevantnog gradiva i u napretku istraživanja (slika 6).

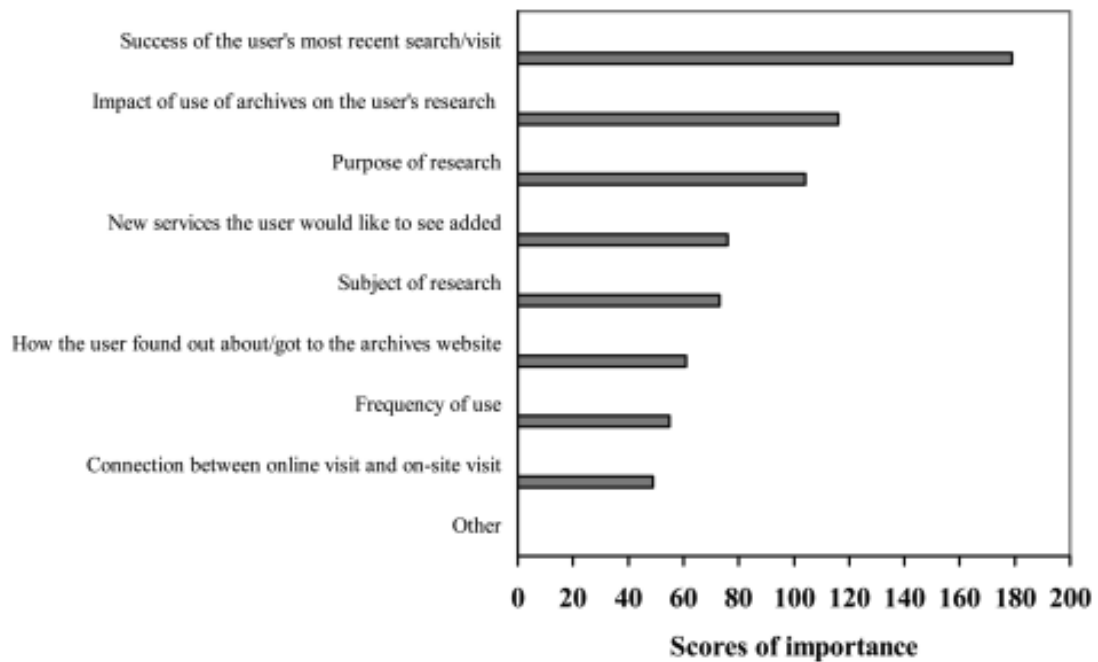

FIGURE 4. Importance of gathering "Information about uses."

Slika 6. Vizualni prikaz ispitivanja mišljenja o važnosti informacija o korištenju gradiva (Duff et al., 2008.)

Konstantan trend koji se pojavljuje u arhivskim institucijama jest, zapravo, sakupljanje velike količine podataka o korisnicima arhiva - o vrsti korisnika, njihovoj pozadini, razlozima istraživanja, informacijskim potrebama, dohvaćenom i korištenom gradivu i o svim ostalim informacijama koje je lako sakupiti izlaznim i ulaznim anketama kao i obrascima za registraciju pri prvome korištenju arhiva. No, nastavak tog trenda jest neiskorištavanje sakupljenih informacija. Same ankete o korisničkom mišljenju u arhivima vrlo često se provode, na razini pojedinačnih arhiva, ali i na razini cijele mreže državnih arhiva. Primjerice, postoje brojne studije o korištenju sustava za pretraživanje u kontekstu arhivske prakse, te o njihovoj primjenjivosti na korisnike različitih akademskih i informacijskih pozadina. Također, u Ujedinjenom Kraljevstvu svakih 18 mjeseci se provodi ispitivanje korisničkih mišljenja u arhivima, s početkom u 2001. godini, te postoje brojne usporedbe tih provedenih istraživanja. Kao što je vidljivo na slici 7, korisnici su imali donekle bolje mišljenje, a time i bolje iskustvo, 2006. godine nego 2004. godine. 2006. godine je, primjerice, 95% korisnika označilo kvalitetu pomoći arhivista u državnim arhivima kao „dobru” ili „vrlo dobru”, dok je dvije godine ranije to iskazalo 89% korisnika, prema čemu se može zaključiti da su državne arhivske institucije Ujedinjenog Kraljevstva izrazito poboljšale kvalitetu zaposlenika, odnosno njihovo znanje i pristup prema samim korisnicima. Iako je sama kvaliteta pomoći zaposlenika doživjela veliki skok u ove dvije godine, uslužnost samih zaposlenika i njihova volja za pomaganjem korisnika,

nije imala tako drastičnu razliku, ponajviše zbog početnog visokog postotka. 2004. godine je 92% korisnika ocijenilo uslužnost zaposlenika sa ocjenom „dobar” ili „vrlo dobar”, dok je 2006. taj postotak porastao za samo 3%. Iz toga se može zaključiti da je velik broj arhivista zaposlenih u ovoj mreži državnih arhiva vrlo često, ili uvijek, spremno pomoći korisnicima te da su vrlo uslužni i ljubazni prema istima, no, da im je u prijašnjim godinama nedostajala jedna razina kvalitete pri provođenju samih arhivskih poslova što može upućivati na potrebu za izmjenama u procesima zapošljavanja arhivista u državnim institucijama. Unatoč tome, općenita kvaliteta pružanja arhivskih usluga ocijenjena je u 93% 2004. godine i 94% 2006. godine vrlo dobrom ili dobrom ocjenom. (Duff et al., 2008.)

Table 1 Feedback on Staff and Services from the National Survey of Visitors to U.K. Archives, 2004 and 2006¹

National Survey of Visitors to UK Archives	Rating of Good or Very good	
	2006	2004
Quality and appropriateness of staff advice	95%	89%
Helpfulness and friendliness of the staff	95%	92%
Overall quality of service	94%	93%

¹ PSQG "Survey of Visitors to UK Archives 2006" http://www.ncaonline.org.uk/research_and_development/survey/, accessed April 7, 2007.

Slika 7. Usporedba ispitivanja iz 2004. i 2006. godine. (Duff et al., 2008.)

Još jedno ispitivanje korisničkog mišljenja u arhivima se provodi u Ujedinjenome Kraljevstvu, a to je istraživanje Archives Huba. Archives Hub je besplatan internetski servis koji služi kako bi se omogućio pregled svih dostupnih jedinica gradiva sadržanih u različitim institucijama diljem Ujedinjenog Kraljevstva. Ovaj servis ne sadrži digitalno gradivo, već isključivo pruža podršku u pretraživanju analognog i digitalnog gradiva. (Archives Hub, n.d.)

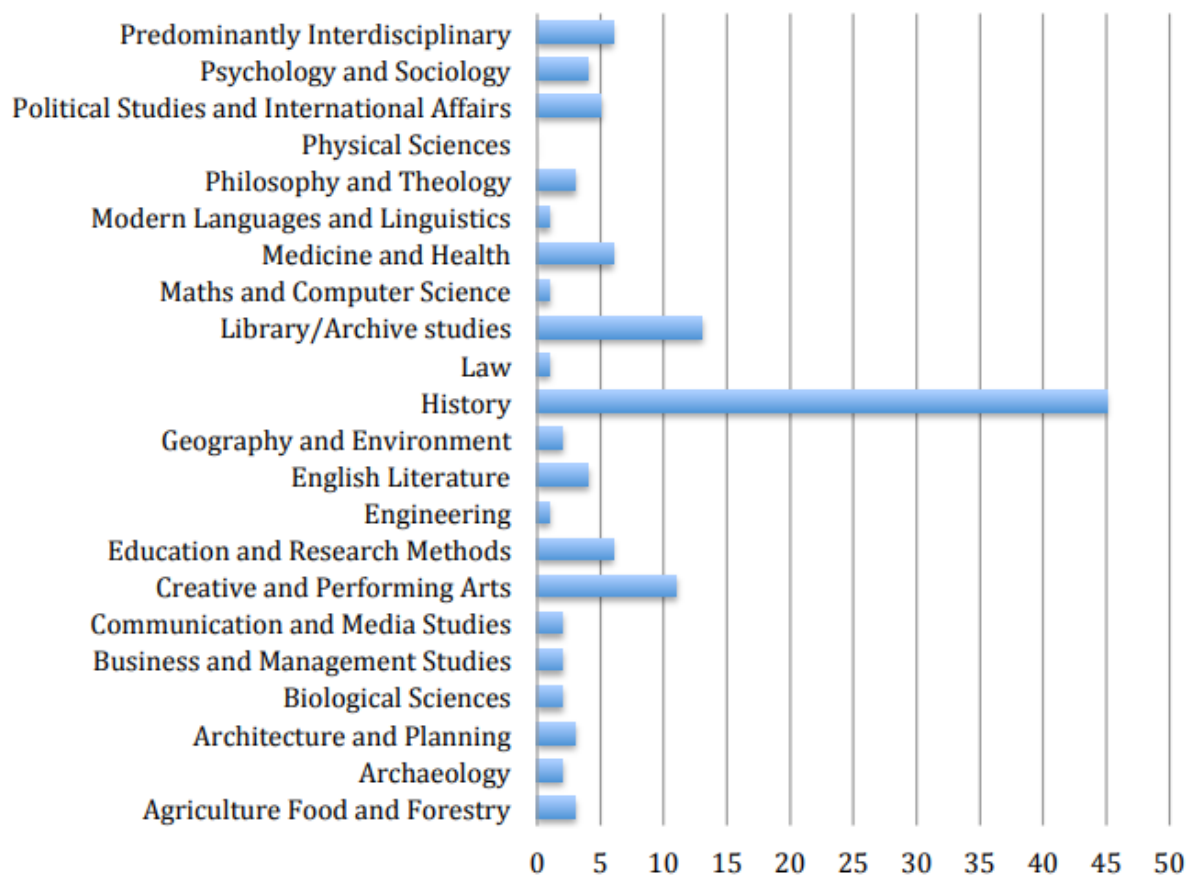
U razdoblju od 2013. do 2021. godine, Archives Hub je proveo ispitivanje mišljenja korisnika o samome servisu i uslugama koje pruža šest puta, te je istraživanje provedeno ne samo u Ujedinjenom Kraljevstvu, već na međunarodnoj razini. Kao referentni primjeri korištene su dvije provedene ankete - prva iz 2015. godine, te druga iz 2020. godine.

Anketa 2015. godine je provedena nad dvije skupine ispitanika - prva skupina ispitanika prethodno je koristila usluge Archives Huba te se sastoji od 65 ispitanika, dok je druga skupina ispitanika po prvi puta koristila ovaj servis te se sastoji od 119 ispitanika. Budući da se pretežito radi o gradivu na engleskom jeziku, a i sam servis je nastao na engleskom govornom području, nije iznenađujuć rezultat da su u obje ispitne grupe prevladavali ispitanici iz Ujedinjenog Kraljevstva, Sjeverne Amerike i Europe. Kao jedno od referentnih pitanja, postavljeno je

pitanje zaposlenja ispitanika, odnosno mjesto rada, kao i pitanje područja zaposlenja. U prvoj ispitnoj grupi, onoj koju sačinjavaju postojeći, dugoročni korisnici Archives Huba, oko 50% ispitanika nalazi se u području obrazovanja, odnosno zaposleno je u visokom obrazovanju, na fakultetima i ostalim visokoškolskim institucijama, dok je ostatak prve grupe uglavnom zaposlen na pozicijama usko vezanima uz umjetnost i kulturno nasljeđe, kao i na poslovima unutar vladinih organizacija, kao što su ministarstva i slično. Kada su u pitanju korisnici druge ispitne skupine, u kojoj korisnici po prvi puta koriste servise Archives Huba, njihova pozadina je daleko raznolikija od prve skupine. 42% korisnika druge skupine su pripadnici visokog i daljnjeg obrazovanja te velik dio čine korisnici s pozadinom umjetnosti i kulturnog nasljeđa, kao i u prvoj skupini, no ostatak ispitanika radi u funkcijama povezanim s vladinim organizacijama, u zdravstvu, arhivima, knjižnicama i genealoškim istraživanjima. Nadalje, 37% redovnih korisnika servisa i 43% korisnika druge skupine identificiralo se kao akademski, odnosno znanstveni, istraživač, ili kao student diplomskog ili poslijediplomskog studija. Također, velik postotak stalnih korisnika servisa, od 35%, su arhivisti i knjižničari što upućuje na korištenje sustava pri pronalasku gradiva za ostale nezavisne istraživače. Ono što je još važno za istaknuti jest da su u skupini korisnika koji po prvi puta koriste servis, daleko brojniji nezavisni istraživači i korisnici koji istražuju vlastitu povijest i genealogiju, upravo zbog toga što su im usluge servisa, a time i arhivskih institucija, potrebne vrlo rijetko, tj. samo u tom slučaju kada provode istraživanje.

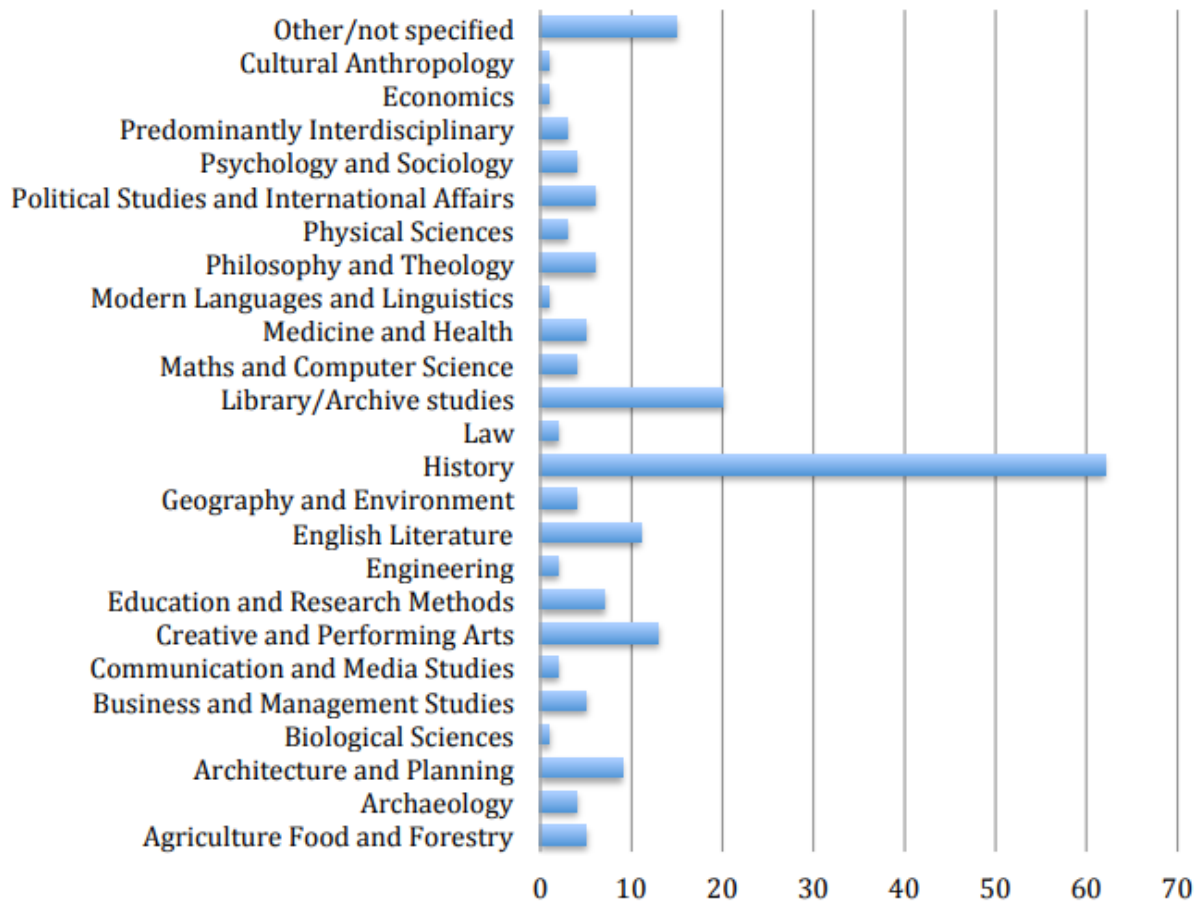
Očekivan podatak koji je proizašao iz ove ankete jest da je kategorija koja prevladava u pretraživanju, u obje skupine, povijest. Nakon nje slijede arhivistika i bibliotekarstvo i umjetnost. Unatoč tome, sam raspon djelatnosti koje su pretraživane je vrlo opsežan i širok, kao što je vidljivo na slikama 8 i 9).

A: Subject Area

Slika 8. Teme pretraživane putem servisa Archives Hub u prvoj skupini korisnika, izvor: (Archives Hub User Survey 2015, 2015.)

B: Subject area

Slika 9. Teme pretraživane putem servisa Archives Hub u drugoj skupini korisnika, izvor: (Archives Hub User Survey 2015, 2015.)

Jedno od najvažnijih postavljenih pitanja u ovome ispitivanju jest „Što vam je najvažnije?“ To pitanje postavlja se u svakom Hubovom ispitivanju korisničkog mišljenja te isti odgovor svakog puta bude označen najvažnijim, kao i u ovoj anketi, a to je opsežnost i pokrivenost gradiva. Nakon samog pokrivenosti gradiva, slijede detaljni opisi gradiva i zbirke dostupnih preko Huba, te poveznice na digitalno gradivo. Važno je napomenuti da su poveznice na digitalno gradivo važnima označili uglavnom novi korisnici, dok su stalni korisnici Huba to označili kao manje važnim. Uz to, najmanjom važnošću ocijenjeno je označavanje i anotacija gradiva unutar sustava za pretraživanje. Također, važno pitanje je i zbog čega je korisnicima važan Archives Hub. Ispitanici su većinski potvrdili da im Hub važan zbog opsežnosti i količine gradiva koju sustav pokriva, kao i zbog mogućnosti pretraživanja više izvora, odnosno više kataloga institucija koje sadrže gradivo pronađeno na Hubu. Kao najmanje važnom stavkom ispitanici su ocijenili to da je sustav besplatan za uporabu, što upućuje na važnost i korisnost ovakvog sustava na međunarodnoj razini. Još jedno od postavljenih pitanja koje je

vrlo važno u kontekstu arhivske prakse jest pitanje posjeta arhivu. Čak 42% sveukupnih ispitanika je nakon uporabe Archives Hubovih usluga posjetilo fizičku lokaciju arhiva i tražilo gradivo na fizičkome mjestu pri čemu se može uvidjeti direktan utjecaj postojanja funkcionalnog, internetskog sustava za pretraživanje gradiva i informacija u arhivima na same posjete i korištenost arhivskih institucija. (Archives Hub User Survey 2015, 2015.)

Anketa Archives Huba iz 2020. bila je malo drugačije koncipirana - uključivala je samo jednu ispitnu grupu korisnika, no iz rezultata ankete vidljivo je da su otprilike polovica ispitne grupe učestali korisnici koji koriste usluge ovog servisa svakih 2 do 3 mjeseca, dok je 43% ispitanika koristili servis po prvi puta. Kao i u prvom primjeru ispitivanja iz 2015. godine, prevladavajuće geografske lokacije ispitanika su Ujedinjeno Kraljevstvo, Sjeverna Amerika i Europa, s blagim povećanjem postotka Europljana naspram prve ankete gdje je Sjeverna Amerika imala veći broj ispitanika. Sama pozadina korisnika donekle je drugačija nego u ispitivanju provedenom pet godina ranije. Najveći postotak i dalje sačinjavaju korisnici zaposleni u obrazovnom sektoru, odnosno u institucijama visokog i višeg obrazovanja sa 38% te korisnici s pozadinom u umjetnosti i kulturnom naslijeđu s 22%. Također, zanimljivo je to da je u anketi iz 2020. godine daleko veći broj ispitanika umirovljen nego u prvome primjeru ispitivanja, s 25%. Nadalje, iako ovo ispitivanje nije uključivalo provjeru točnih tema, odnosno područja, istraživanja korisnika, postavljeno je pitanje temeljnog razloga za korištenje ovog servisa. Najviši postotak odgovora zauzimalo je istraživanje obiteljske povijesti s 27%, te nakon toga slijede akademsko istraživanje s 21% te arhivsko istraživanje s 13%. Uz to, najčešće istraživane i pregledavane teme bile su povezane s Prvim svjetskim ratom. Uzevši u obzir i postotak istraživanja vlastite povijesti, može se zaključiti kako je povijest još uvijek jedna od najistraživanijih tema, kao i 2015. godine. Također je ispitivana i vrijednost samog servisa ispitanicima, te su kao najvažnijim ocijenjeni detaljni opisi gradiva, opširnost samog sustava i gradiva te mogućnost pretrage prema imenu autora i prema području gradiva. Iz ovoga se može uvidjeti da, iako se korisnička skupina promijenila, da i dalje smatra najvažnijim gotovo iste stavke kao i ispitne grupa pet godina ranije. Iz toga se može zaključiti da su te stavke izuzetno važne i u Archives Hubu i na ostalim mjestima pretraživanja gradiva, kao i u samim arhivima i u njihovim vlastitim sustavima za pretraživanje gradiva. Također, postoji podosta velika razlika pri rezultiranju korištenja Archives Hub servisa posjetom fizičkom arhivu, no potrebno je uzeti u obzir da je ova anketa provedena tijekom pandemije COVID-19 te je vrlo vjerojatno uvelike utjecalo na rezultate ovog pitanja u ispitivanju. Samo je 25% korisnika posjetilo fizičku lokaciju arhiva nakon korištenja Archives Hub servisa, no 44% korisnika nije posjetilo fizički

arhiv, ali planira u budućnosti, što upućuje na velik utjecaj COVID-19 pandemije na rezultate ovog ispitivanja. (Archives Hub User Survey 2015, 2015.)

6. Anketa

Cilj ove ankete bilo je dobivanje uvida u stavove određene skupine korisnika o arhivima, praksama korištenja arhiva te njihovoj ulozi u današnjem društvu, kao i o mogućim promjenama stavova potencijalnih budućih korisnika arhiva. Ciljna skupina ispitanika koja je sudjelovala u ovome istraživanju bili su studenti diplomskog studija informacijskih znanosti, odnosno studenti arhivistike, bibliotekarstva, informatike, informatologije i muzeologije, kao i studenti diplomskog studija povijesti, odnosno istraživačkog i nastavničkog smjera povijesti. Anketa se sastoji od 29 pitanja podijeljenih u tri skupine. Prva skupina pitanja sastoji se od pet osnovnih pitanja za lakšu kategorizaciju odgovora prema određenoj skupini, kao što su dob, spol i smjer studija. Druga skupina pitanja sastoji se od pitanja vezanih uz shvaćanje pojmova vezanih uz arhive, arhivsku znanost i arhivske pojmove te se treća skupina pitanja odnosi na osobna stajališta ispitanika vezanih uz arhive i arhivsku djelatnost. Pitanja vezana uz shvaćanje arhivskih pojmova već su imala ponuđene odgovore, kao i mogućnost dodavanja novog odgovora koji ne postoji pod opcijom „ostalo”, dok su pitanja vezana uz osobna stajališta ispitanika bila koncipirana na temelju ljestvice od 1 do 5, pri čemu jedinica označava „nimalo se ne slažem”, a petica „u potpunosti se slažem”. Anketu je ispunilo 32 ispitanika, što unatoč tome što nije velik broj ispitanika, može se shvatiti reprezentativnim uzorkom s obzirom na to da je sama ciljna skupina ispitanika vrlo specifična i usko određena. Od toga, 18 ispitanika se izjasnilo kao studenti diplomskog studija informacijskih znanosti, a 14 kao studenti diplomskog studija povijesti. Također, nijedan ispitanik ne pripada u obje skupine studenata, odnosno nijedan ispitanik ne studira i povijest i informacijske znanosti na diplomskom studiju.

6.1. Podaci o demografskoj skupini ispitanika

Prva kategorija pitanja ankete su opća pitanja vezana uz određivanje demografske skupine ispitanika te se sastoji od pet pitanja:

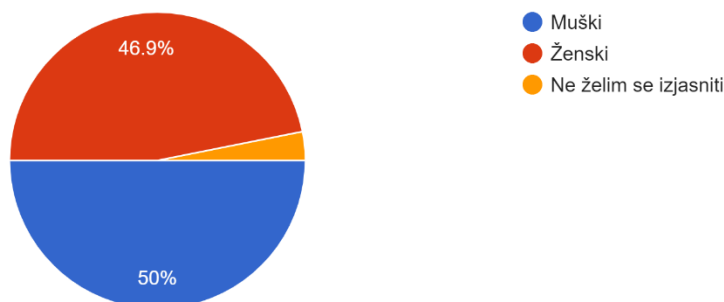
1. Spol
2. Dobna skupina
3. Tip studija - jednopredmetni, dvopredmetni
4. Studij - informacijske znanosti, povijest
5. Smjer diplomskog studija.

Važno je i napomenuti da pri odabiru smjera diplomskog studija postoji opcija odabira obje opcije te opcija dodavanja drugog smjera u slučaju dvopredmetnog studiranja karakterističnog za Filozofski fakultet u Zagrebu.

Prvo pitanje demografske skupine ispitanika bilo je vezano uz spol ispitanika. Jedna osoba se nije htjela izjasniti pri odgovaranju na ovo pitanje, dok je 15 ispitanika izabralo ženski spol, a 16 muški, čime dobivamo da je 46,9% ispitanika ženskog spola, a 50% muškog (grafikon 1).

Odaberite spol

32 responses

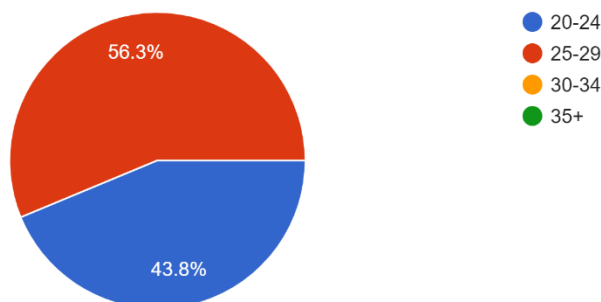

Grafikon 1. Demografska skupina ispitanika, pitanje 1.

Drugo pitanje odnosilo se na dobnu skupinu ispitanika. S obzirom na to da je ciljna skupina studentskog uzrasta, rezultati ovog pitanja su očekivani – 43,8% ispitanika odabralo je dob u rasponu od 20 do 24 godine, dok je 56,3% ispitanika odabralo dob u rasponu od 25 do 29 godina. Raspon godina od 30 do 34, kao i dob veću od 35 godina, nije odabrao nijedan ispitanik (grafikon 2).

Odaberite dobnu skupinu

32 responses

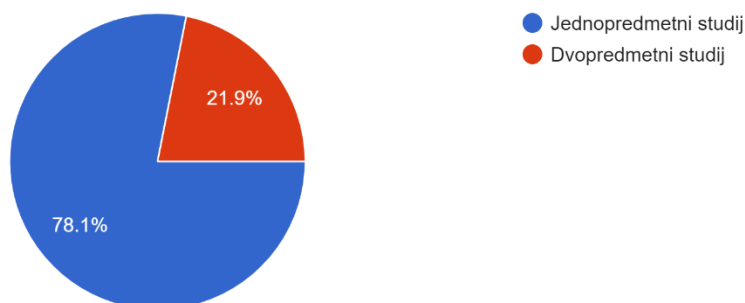
Grafikon 2. Demografska skupina ispitanika, pitanje 2.

Treće pitanje prvog dijela ankete odnosilo se na odabir tipa studija koji ispitanici pohađaju. Iako je dvopredmetni studij vrlo čest odabir kod studenata Filozofskog fakulteta, on je daleko uobičajeniji na preddiplomskom studiju, s obzirom na to da se velika većina studenata odluči fokusirati i detaljnije posvetiti samo jednome od upisanih smjerova prilikom upisa na diplomski studij. Stoga su rezultati ovog pitanja ponovo donekle očekivani – 78,1% ispitanika

studira na jednopredmetnome diplomskom studiju, dok je samo 21,9% ispitanika na dvopredmetnome studiju (grafikon 3).

Odaberite tip studija koji pohađate

32 responses

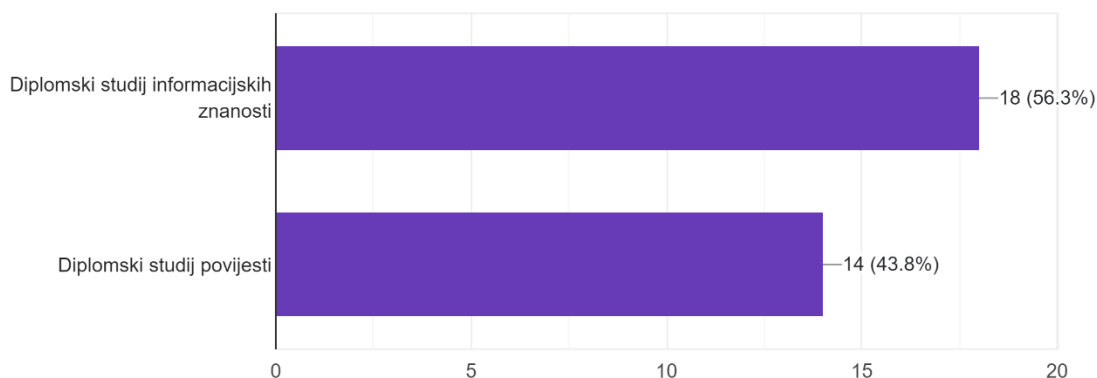

Grafikon 3. Demografska skupina ispitanika, pitanje 3

Sljedeće pitanje dijela ankete o demografskoj skupini ispitanika je odabir studija koji ispitanici pohađaju. Kako je već prije navedeno, u uvodnome dijelu analize ove ankete, 18 ispitanika, odnosno 56,3%, studenti su diplomskog studija informacijskih znanosti, dok 14 ispitanika, tj. 43,8%, pohađa diplomski studij povijesti (grafikon 4).

Odaberite studij koji pohađate

32 responses

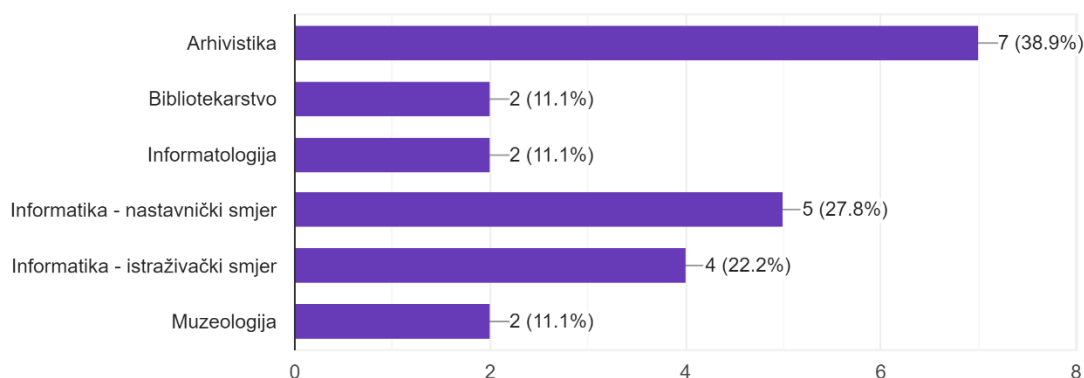
Grafikon 4. Demografska skupina ispitanika, pitanje 4

S obzirom na to da gotovo svaki diplomski studij na Filozofskom fakultetu ima nekoliko različitih smjerova, sljedeća dva pitanja su namijenjena određivanju tih studijskih grupa. Od 18 studenata diplomskog studija informacijskih znanosti, najveći broj ispitanika je na diplomskom studiju arhivistike s 38,9%, nakon kojega slijedi nastavnički smjer informatike s 27,84% ispitanika. 22,2% ispitanika je na diplomskom studiju istraživačke informatike, dok je

smjerove bibliotekarstva, informatologije i muzeologije odabrao po jedan ispitanik, odnosno svaki od ta tri smjera čini 11,1% ispitne skupine (grafikon 5).

Ako ste odabrali informacijske znanosti, odaberite smjer diplomskog studija

18 responses

Grafikon 5. Demografska skupina ispitanika, pitanje 5a

Na diplomskom studiju povijesti postojale su tri opcije: nastavnički smjer povijesti, istraživački smjer povijesti i zajednički nastavnički studij povijesti i geografije. Nažalost, kod ovog pitanja se dogodila diskrepancija kod odgovora ispitanika. Naime, jedan od ispitanika je označio dva odgovora na prethodnome pitanju, odnosno izjasnio se kako studira dvopredmetno na diplomskome studiju informacijskih znanosti te je također odabrao jedan od ponuđenih odgovora na smjeru diplomskog studija povijesti. S obzirom na to da nije moguće pohađati tri smjera na diplomskome studiju, te da je 14 ljudi označilo da su studenti diplomskog studija povijesti, a ovaj ispitanik bi činio petnaestu osobu, može se zaključiti da je došlo do greške u uzorku te da je ispitanik zapravo student diplomskog studija informacijskih znanosti. Prema tome, sam rezultat ovog pitanja jest da je sedmero ispitanika na istraživačkom smjeru povijesti, dok je petero na nastavničkom smjeru povijesti. Nijedan ispitanik nije označio studij zajedničkog nastavničkog studija povijesti i geografije.

Uz to, dvoje ispitanika koji su studenti dvopredmetnog diplomskog studija je kao drugu studijsku grupu navelo neponuđen smjer – jedan ispitanik je na studiju nastavničke povijesti i anglistike, a drugi ispitanik je na studiju arhivistike i fonetike.

6.2. Arhivi i njihova uloga

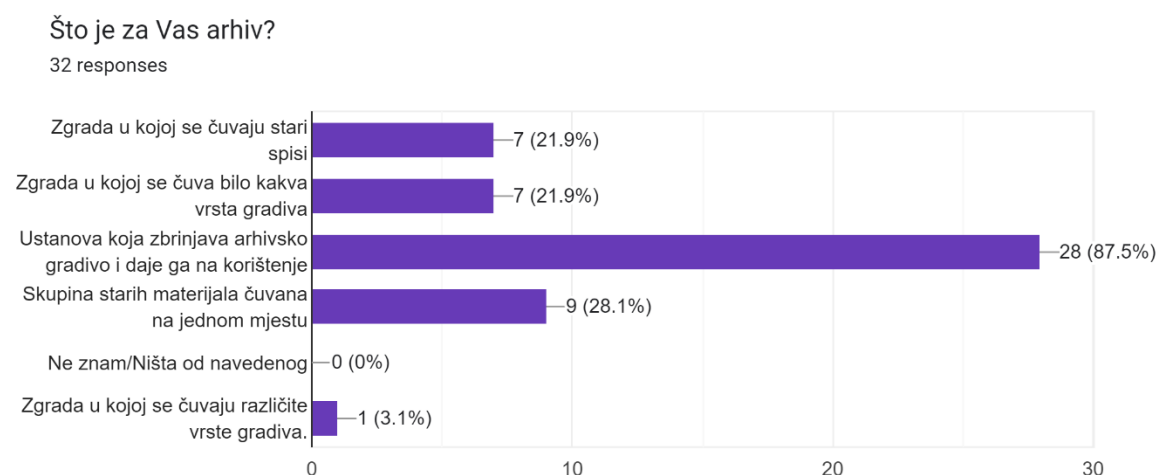
Kako bi se došlo do zaključka o uporabljivosti arhivskih institucija i njihovog značaja za studente studija kojima bi takve institucije trebale biti od koristi, važno je i razaznati što ispitna grupa misli o arhivskim institucijama kao takvima, odnosno zna li ispitna grupa čime se arhivi

bave te čemu služe na svakodnevnoj bazi. Od deset pitanja u ovoj kategoriji, šest ih je temeljeno na višestrukom odabiru te svako pitanje među ponuđenim odgovorima sadrži opcije „ne znam/ ništa od navedenog“ i „ostalo“ u slučaju da ispitanik želi dodati svoj odgovor, koji nije jedan od već ponuđenih na odabir.

Temeljno pitanje na koje je potrebno odgovoriti kako bi procijenili relevantnost dobivenih podataka jest što je to arhiv. Pitanje je temeljeno na višestrukom odabiru, a ponuđeni odgovori su sljedeći:

1. Zgrada u kojoj se čuvaju stari spisi,
2. Zgrada u kojoj se čuva bilo kakva vrsta gradiva,
3. Ustanova koja zbrinjava arhivsko gradivo i daje ga na korištenje,
4. Skupina starih materijala čuvana na jednom mjestu,
5. Ne znam / ništa od navedenog,
6. Ostalo (s mogućnošću upisivanja vlastitog odgovora).

Odgovor koji je najviše biran, sa čak 87,5% odabranosti, jest „ustanova koja zbrinjava arhivsko gradivo i daje ga na korištenje“, te nakon toga slijedi „skupina starih materijala čuvana na jednom mjestu“ s 28,1% odabranosti. S 21,9% odabranosti slijede odgovori „zgrada u kojoj se čuvaju stari spisi“ te „zgrada u kojoj se čuva bilo kakva vrsta gradiva“. Također, jedan ispitanik je dodao odgovor „zgrada u kojoj se čuvaju različite vrste gradiva“, a nijedan ispitanik nje odabrao opciju „ne znam / ništa od navedenog“ (grafikon 6).

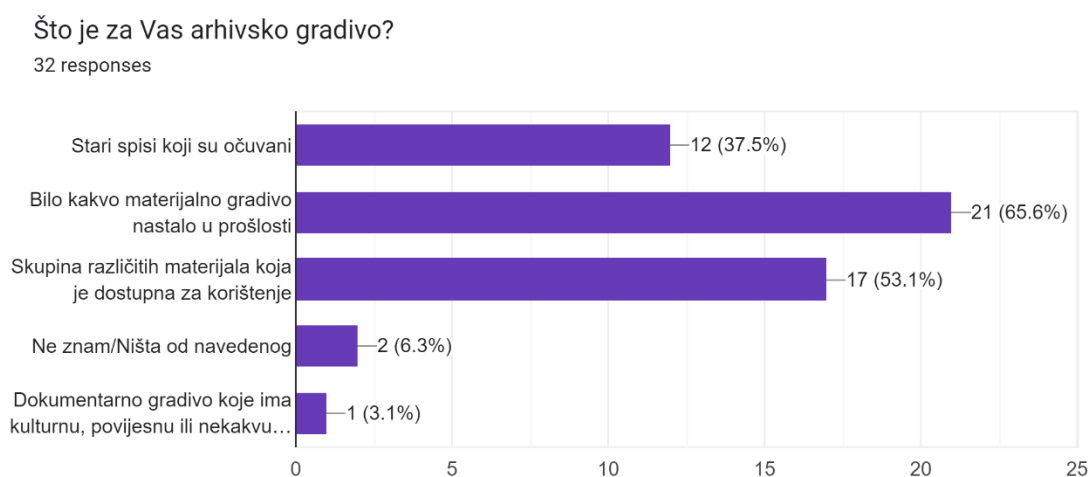
Grafikon 6. Arhivi i njihova uloga, pitanje 1.

Nadalje, važno je raspoznati što ispitna grupa očekuje pod pojmom „arhivsko gradivo“. I ovo pitanje je temeljeno na višestrukom odabiru, sa sljedećim ponuđenim odgovorima:

1. Stari spisi koji su očuvani,

2. Bilo kakvo materijalno gradivo nastalo u prošlosti,
3. Skupina različitih materijala koja je dostupna za korištenje,
4. Ne znam / ništa od navedenog,
5. Ostalo (s mogućnošću upisivanja vlastitog odgovora).

Iako su ispitanici imali više podijeljena mišljenja o tome što je arhivsko gradivo, nego o tome što je arhiv, velik postotak odgovora, točnije 65,6%, je odgovor „bilo kakvo materijalno gradivo nastalo u prošlosti“. Slijedi ga „skupina različitih materijala koja je dostupna za korištenje“ s 53,1% te „stari spisi koji su očuvani“ s 37,5%. Jedan ispitanik je kao svoj dodatni odgovor dodao „dokumentarno gradivo koje ima kulturnu, povijesnu ili nekakvu drugačiju znanstvenu vrijednost“. Za razliku od prvog pitanja ove skupine, dvoje je ispitanika označilo „ne znam / ništa od navedenog“ (grafikon 7).

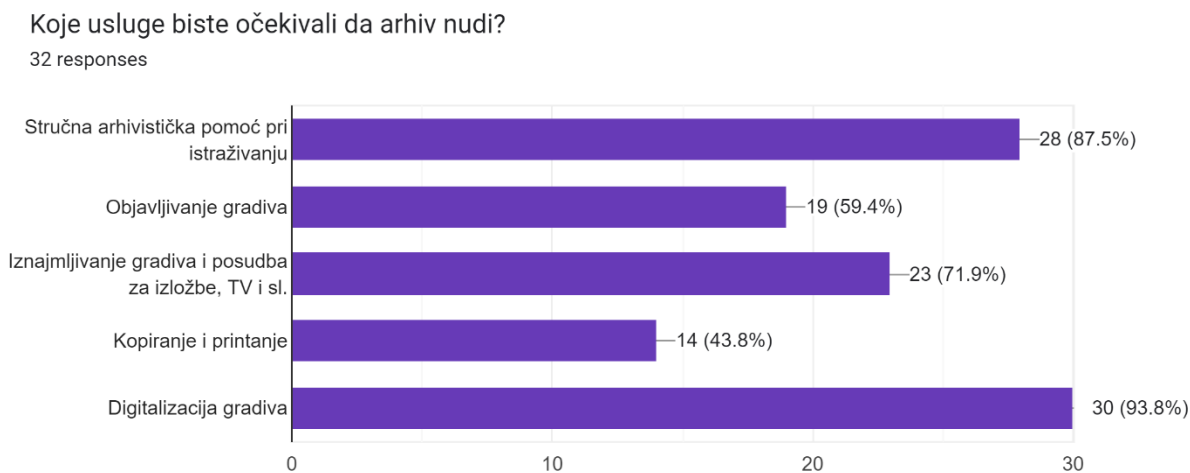
Grafikon 7. Arhivi i njihova uloga, pitanje 2.

Sljedeće pitanje ovog dijela ankete je „koje usluge biste očekivali da arhiv nudi?“, također s mogućnošću višestrukog odabira odgovora. Ponuđeni odgovori su:

1. Stručna arhivistička pomoć pri istraživanju,
2. Objavljivanje gradiva,
3. Iznajmljivanje gradiva i posudba za izložbe, TV i slično,
4. Kopiranje i printanje,
5. Digitalizacija gradiva,
6. Ostalo.

Najpopularniji odgovor na ovo pitanje je „digitalizacija gradiva“ koji su odabrali gotovo svi ispitanici, s odabranošću od 93,8. Nakon toga slijede „stručna arhivistička pomoć pri istraživanju“ s 87,5% i „iznajmljivanje gradiva i posudba za izložbe, TV i sl.“ sa 71,9%

odabranosti. Nešto manji postotak, 59,4% ispitanika, odabrao je „objavljivanje gradiva“, a najmanji postotak je dobio odgovor „kopiranje i printanje“ s 43,8%. Nijedan ispitanik nije ponudio vlastiti odgovor pod „ostalo“ (grafikon 8).

Grafikon 8. Arhivi i njihova uloga, pitanje 3.

Zadnje pitanje ovog stila odnosi se na asocijacije koje ispitanici imaju kada je riječ o arhivima, a to je pitanje „što povezujete s riječju arhiv?“. Ovo pitanje ne pridaje neki nužni značaj samom istraživanju i njegovim krajnjim rezultatima, no koristan je pokazatelj općenitog doživljaja arhivskih institucija u kontekstu ispitne grupe te su sami ponuđeni odgovori temeljeni na najčešćim „predrasudama“ o arhivskim institucijama, ali i stvarnim čimbenicima koji se koriste u arhivskoj praksi. Ponuđeni odgovori su:

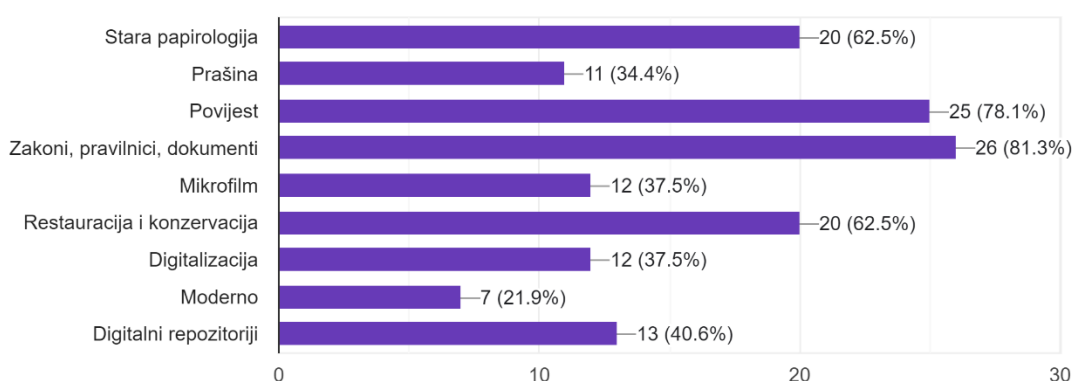
1. Stara papirologija,
2. Prašina,
3. Povijest,
4. Zakoni, pravilnici, dokumenti,
5. Mikrofilm,
6. Restauracija i konzervacija,
7. Digitalizacija,
8. Moderno,
9. Digitalni repozitoriji.

Pojmovi koje ispitanici najviše povezuju s pojmom arhiva su „zakoni, pravilnici i dokumenti“, s 81,3% te „povijest“ sa 78,1%. Nakon toga, oba odgovora sa 62,5%, slijede „stara papirologija“ i „restauracija i konzervacija“. Slijede tri odgovora s istom razinom odabranosti od 37,5%, a to su „mikrofilm“, „digitalizacija“ i „digitalni repozitoriji“. Najmanje postotke

imaju odgovori „prašina“, s 34,4%, te „moderno“ s 21,9%. Ovi odgovori ne začuđuju previše s obzirom na to da je općenita percepcija arhiva povezana s očuvanjem, uglavnom, državnih, spisa i zakona i povijesnog gradiva nastalog djelovanjem države i upravnih institucija. Nadalje, rezultati odgovora vezanih uz digitalizaciju, uključujući i pojam „moderno“, upućuju na to da se modernizacija i digitalizacija arhiva ne podrazumijeva u kontekstu arhiva i arhivske djelatnosti, već da su to pojmovi koje s arhivima poistovjećuju studenti čiji su interesi usko vezani uz područje, kao što su npr. studenti diplomskog studija arhivistike (grafikon 9).

Što od navedenoga povezuje s riječju "arhiv"?

32 responses

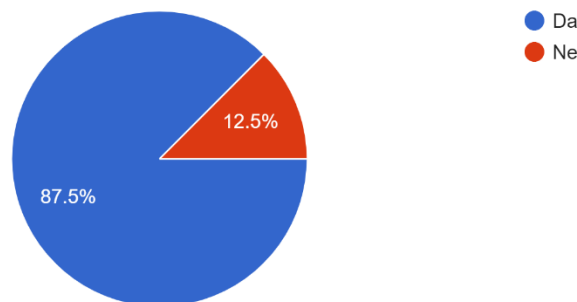
Grafikon 9. Arhivi i njihova uloga, pitanje 4.

Ono što se može zaključiti iz ovih odgovora jest da pripadnici ispitne grupe imaju vrlo dobro shvaćanje arhiva, arhivskog gradiva i arhivskih djelatnosti, odnosno usluga koje arhiv nudi. Također, s obzirom na količinu odgovora vezanih uz modernizaciju i digitalizaciju arhiva, može se zaključiti da ispitna skupina ne shvaća arhivske institucije i djelatnost u „tradicionalnom“ smislu, odnosno shvaća da arhivi nisu isključivo stare, prašnjave institucije koje čuvaju staru državnu dokumentaciju, već imaju i neke druge funkcije u današnjem društvu te se postepeno prilagođavaju modernom, digitalnom dobu.

U ovoj skupini nalaze se još četiri pitanja, svaki sa svojim potpitanjima te se odnose na samo korištenje arhiva i njihovih usluga u praksi. Prvo pitanje odnosi se na samu posjetu fizičkom arhivu, te se 87,5%, izjasnilo kako je posjetilo arhivsku instituciju, dok je četvero ispitanika reklo da nikada nije posjetilo arhiv (grafikon 10).

Jeste li ikada posjetili arhiv?

32 responses

Grafikon 10. Arhivi i njihova uloga, pitanje 5

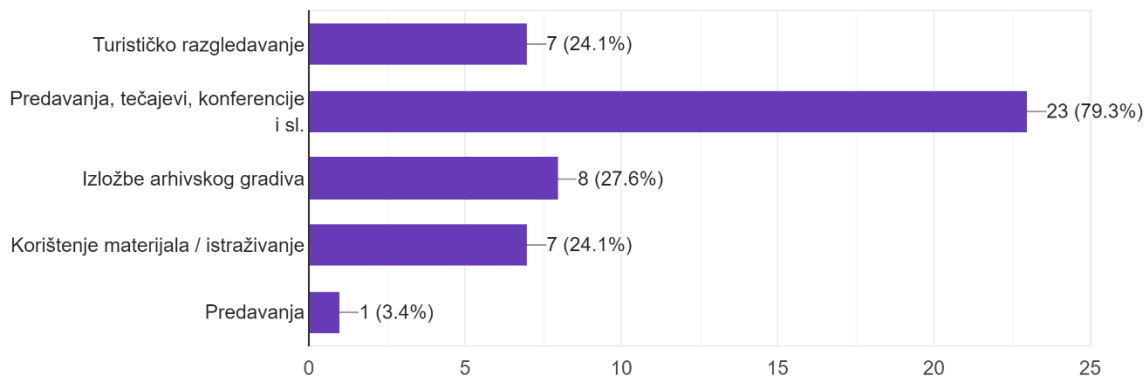
Pitanje koje slijedi ovo, o posjetu arhivima, jest „u koju svrhu ste posjetili arhiv“, ili, u slučaju da je ispitanik odgovorio „ne“ na prethodnome pitanju „što bi Vas moglo zainteresirati za posjetu arhivu“. Nažalost, nijedan od dva ispitanika koji su se izjasnili da nisu nikada posjetili arhiv, nisu dodali vlastiti odgovor o tome što bi ih moglo zainteresirati i ponukati da posjete arhiv. Na pitanje „u koju ste svrhu posjetili arhiv“, ponuđeni su sljedeći odgovori:

1. Turističko razgledavanje,
2. Predavanja, tečajevi, konferencije i slično,
3. Izložbe arhivskog gradiva,
4. Korištenje materijala / istraživanje
5. Ostalo (s mogućnošću dodavanja vlastitog odgovora).

Daleko najveći broj odgovora na ovo pitanje je „predavanja, tečajevi, konferencije i slično“ sa 79,3%, te je jedan ispitanik pod „ostalo“ dodao odgovor „predavanja“, što dodatno utječe na razinu tog postotka. Ovaj odgovor je vrlo očekivan, s obzirom na to da je određen broj izbornih kolegija na Odsjeku informacijskih i komunikacijskih znanosti održavan u prostorijama Hrvatskog državnog arhiva. Ostatak odgovora je, u usporedbi s ovime, dobio relativno male rezultate. Sljedeći najveći postotak su „izložbe arhivskog gradiva“ s 27,6% te „turističko razgledavanje“ i „korištenje materijala / istraživanje“, oba s 24,1% (grafikon 11).

Ako je Vaš odgovor bio da, u koju svrhu ste posjetili arhiv?

29 responses

Grafikon 11. Arhivi i njihova uloga, pitanje 5a

Sljedeće pitanje ovog stila odnosi se na posjetu web stranicama arhiva. U današnje digitalno doba, potrebno je imati funkcionalne i pregledne web stranice, ne samo u slučaju arhiva, već u kontekstu svih institucija. U kontekstu samih arhiva, web stranice su važne kako bi korisnici mogli unaprijed dobiti informacije o arhivskoj instituciji, kao i o gradivu koje je dostupno. Također, u današnje doba, sve je češća praksa objavljivanja digitalnog gradiva i digitalnih zbirki na samim stranicama arhiva, kao i objavljivanje virtualnih šetnji arhiva i slično.

78,1% ispitanika, posjetilo je web stranicu nekog arhiva, dok sedmero ispitanika, 21,9%, nije nikada koristilo web stranice arhiva.

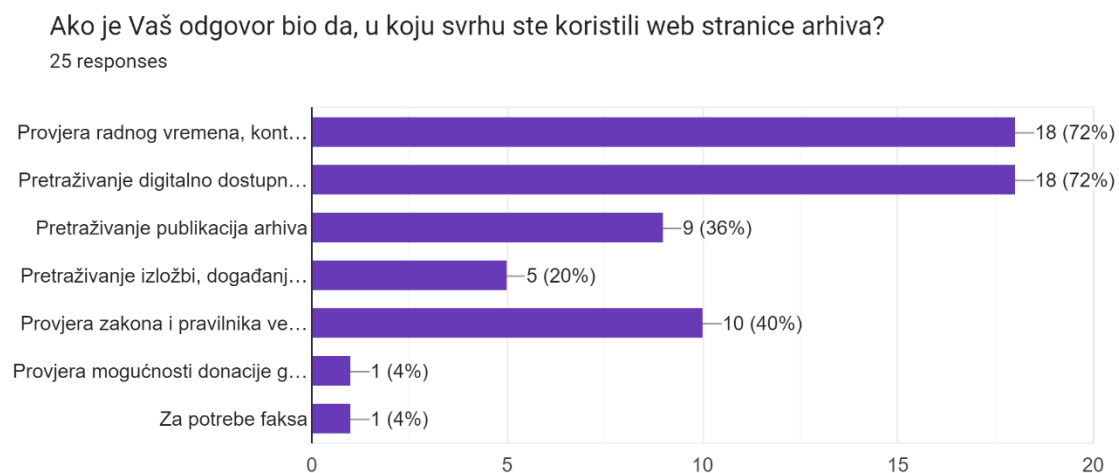
Nadovezujući se na ovo pitanje, postavljena su dva pitanja – „u koju svrhu ste koristili web stranice arhiva?“, u slučaju da je ispitanik označio „da“ na prošlom pitanju, te „što bi Vas moglo zainteresirati za korištenje web stranica arhiva?“ u slučaju da je korisnik označio „ne“ na prošlom pitanju.

Ponuđeni odgovori na pitanje o razlozima za korištenje web stranica arhiva su:

1. Provjera radnog vremena, kontakt e-maila i slično,
2. Pretraživanje digitalno dostupnog gradiva,
3. Pretraživanje publikacija arhiva,
4. Pretraživanje izložbi, događanja i projekata arhiva,
5. Provjera zakona i pravilnika vezanih uz arhive i njihovu djelatnost,
6. Provjera mogućnosti donacije gradiva arhivu,
7. Ostalo (s mogućnošću unosa vlastitog odgovora).

Jednak postotak odabranosti imaju dva odgovora, sa 72% a to su „provjera radnog vremena, kontakt e-maila i slično“ i „pretraživanje digitalno dostupnog gradiva“. Nakon toga slijede

„provjera zakona i pravilnika vezanih uz arhive i njihovu djelatnost“ s 40%, te pretraživanje publikacija arhiva s 36% i „pretraživanje izložbi, događanja i projekata arhiva“ s 20%. Najmanji broj odabranosti ima „provjera mogućnosti donacije gradiva arhivu“ s 4%, što zapravo znači da je samo jedan ispitanik odabrao ovu opciju. Također, jedan ispitanik je dodao kao vlastiti odgovor „za potrebe faksa“. Vrlo vjerojatno je da je velik broj ostalih odgovora također vezan uz potrebe fakultetskog obrazovanja, no anketa nije uključivala takvo pitanje. Ovim pitanjem može se zaključiti da je uloga web stranica arhiva, barem u ovoj ispitnoj skupini, prvenstveno informativna te služi kako bi se lakše pronašle osnovne informacije o arhivu. Također, s obzirom na visok postotak odabira „pretraživanja digitalno dostupnog gradiva“, može se ponovo uvidjeti potrebu za modernizacijom arhiva i digitalizacijom i objavljivanjem digitaliziranog gradiva (grafikon 12).

Grafikon 12. Arhivi i njihova uloga, pitanje 6a

Na pitanje za ispitanike koji su odgovorili „ne“ kod korištenja web stranica arhiva, odnosno na pitanje „što bi Vas moglo zainteresirati za korištenje web stranica arhiva“, samo je jedan ispitanik ponudio odgovor: „Nisam još imao potrebu koristiti stranice arhiva“. S obzirom na to da odgovor nije pretjerano relevantan za pitanje, iz ovoga pitanja nije moguće izvući konkretan i relevantan zaključak.

6.3. Arhivi i njihova uloga II

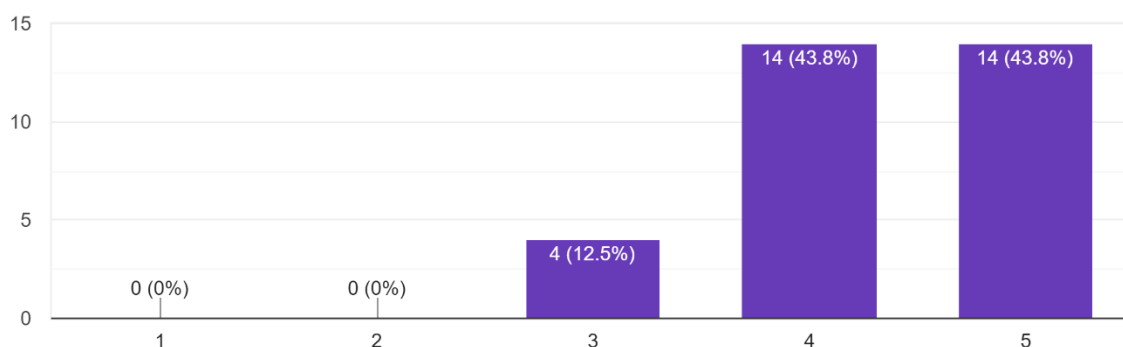
Sljedeća skupina pitanja se, također, odnosi na arhivske institucije i njihovu ulogu u današnjem društvu, no ova skupina pitanja se bave većinom procjenom važnosti te razmišljanjima korisnika o arhivima kao institucijama u modernome dobu. Sva pitanja su temeljena na

određivanju vrijednosti od 1 do 5, ovisno o tome koliko su ispitaniku važni, odnosno nevažni, određeni aspekti arhivskih institucija i njihove djelatnosti.

Prva tvrdnja u pitanjima ove skupine usko je vezana uz prethodna pitanja o posjećivanju web stranica: „Arhiv ima funkcionalnu i preglednu web stranicu“. Na ljestvici od jedan do pet, pri čemu je jedan „uopće mi nije važno“, a pet „vrlo mi je važno“, većina ispitanika je označila odgovore „vrlo mi je važno“ i „donekle mi je važno“. Obje opcije, i „vrlo mi je važno“ i „donekle mi je važno“ su odabrane od strane četrnaest ispitanika, čime je svaka opcija dobila odabranost od 43,8%. Četvero ispitanika je označilo trojku, što označava „nije mi ni važno, ni nevažno“. Ovim rezultatima može se doći do zaključka da je ispitnoj grupi, u načelu, važna funkcionalnost i preglednost web stranice arhivske institucije te da bi arhivi trebali brinuti o njihovoj funkcionalnosti i uporabljivosti (grafikon 13).

Arhiv ima funkcionalnu i preglednu web stranicu.

32 responses

Grafikon 13. arhivi i njihova uloga II, pitanje 1.

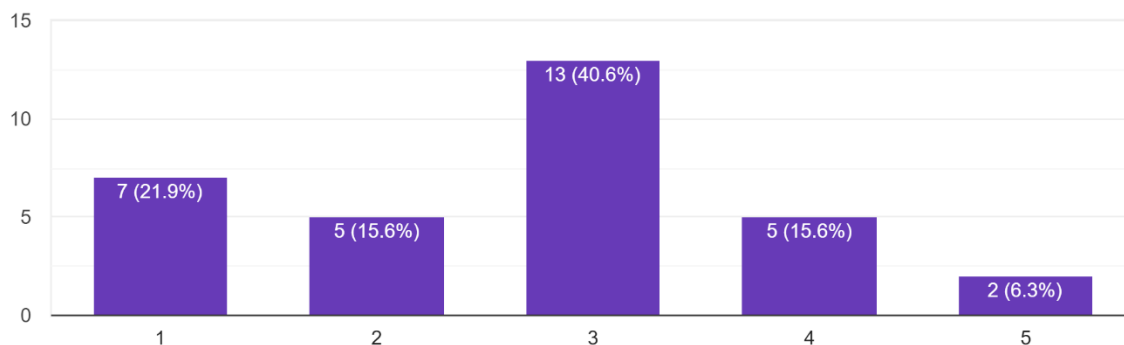
Sljedeće pitanje ove skupine odnosilo se na društvene mreže i oglašavanje arhivskih institucija na istima. Odgovori ovog pitanja vrlo su različiti od pitanja vezanog uz web-stranice te su daleko više podijeljeni. Najveći postotak ispitanika odabrao je „nije mi ni važno, ni nevažno“, s 40,6%, tj. sedmero ispitanika. Nakon toga slijede „uopće mi nije važno“ s 21,9%, te „donekle mi je nevažno“ i „donekle mi je važno“, oba odgovora s 15,6%. Samo su dva ispitanika označila oglašavanje na društvenim mrežama kao nešto što je vrlo važno.

Iz ovoga se može zaključiti da je velikoj većini ispitne grupe, u načelu, svejedno oglašavaju li se arhivske institucije na društvenim mrežama, kao što su Facebook, Instagram i YouTube, ili ne. Također, daleko je veći postotak ispitanika kojima oglašavanje na društvenim mrežama nije važno u nekoj mjeri, nego kojima je, stoga se može zaključiti da je daleko važnije imati

funkcionalnu i dostupnu web-stranicu arhiva, nego ulagati resurse u održavanje društvenih mreža arhiva (grafikon 14).

Arhiv se oglašava na društvenim mrežama (Facebook, Instagram, YouTube...).

32 responses

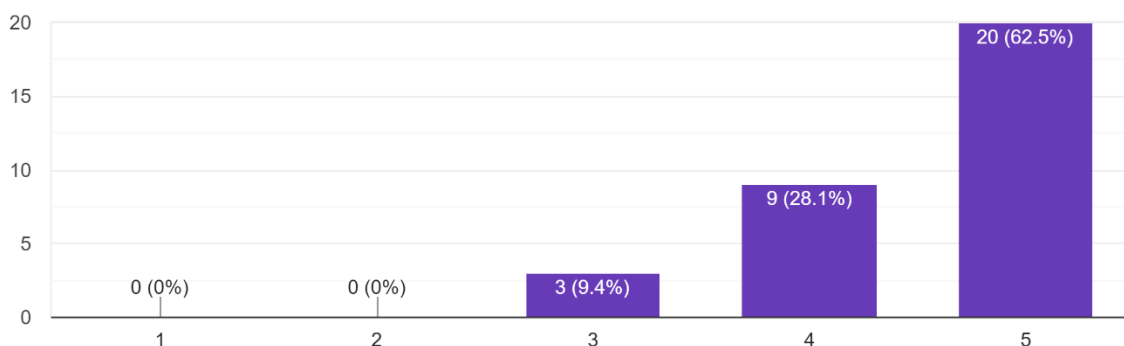

Grafikon 14. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 2.

Treća i četvrta tvrdnja ove skupine pitanja odnosi se na sam sadržaj web stranica arhivske institucije. Na pitanje koliko je ispitanicima važno da web stranice arhiva sadrže popis svih usluga i cjenik istih, velika većina ispitanika je izrazila kako im je to vrlo važno, sa 62,5%. 28,1% ispitanika izrazilo je da im je taj aspekt sadržaja donekle važan, dok je 9,4%, odnosno troje ispitanika, izrazilo da im popis usluga i cjenik nije ni važan, ni nevažan. Nijedan ispitanik nije označio popis usluga i cjenik nevažnima (grafikon 15).

Web stranice arhiva sadrže popis svih usluga i cjenik.

32 responses

Grafikon 15. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 3.

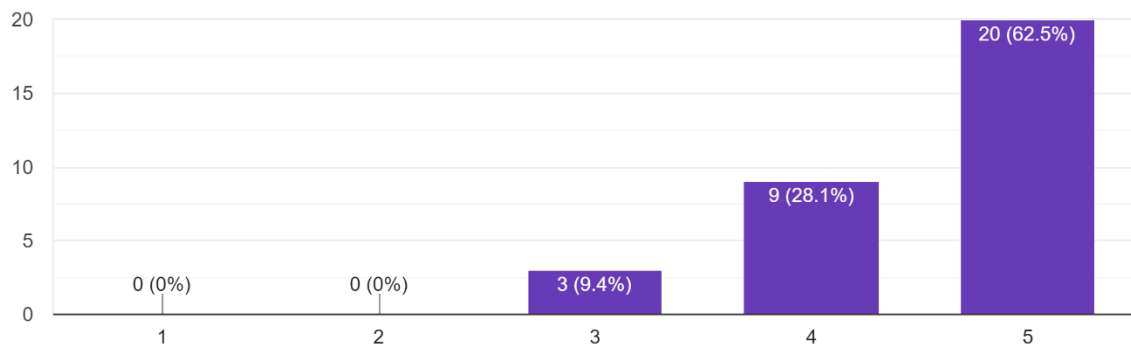
Sljedeća tvrdnja koja se odnosi na sam sadržaj web stranica arhiva jest vezana uz digitalizirano gradivo dostupno za pretraživanje. 62,5% ispitanika označilo je da im je sadržavanje

digitaliziranog gradiva na web stranicama arhiva vrlo važno, te je 28,1% ispitanika označilo da im je donekle važno. Troje ispitanika se, ponovo, izjasnilo da im nije ni važno ni nevažno, te nijedan ispitanik nije označio da im je dostupnost digitaliziranog gradiva nevažna.

Iz ova dva pitanja može se zaključiti kako je ispitnoj grupi vrlo važan sam sadržaj web stranica arhiva, te se ponovo stavlja naglasak na modernizaciju i digitalizaciju gradiva, kao i omogućavanje pristupa digitaliziranom gradivu bez fizičkog dolaska u arhiv (grafikon 16).

Web stranice arhiva sadrže digitalizirano gradivo.

32 responses

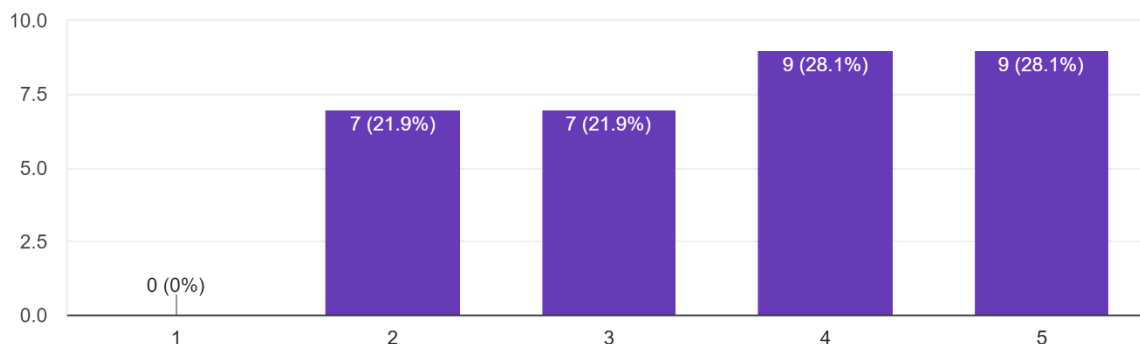

Grafikon 16. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 4.

Sljedeća skupina pitanja unutar ove kategorije odnosi se na samo arhivsko gradivo i njegovo korištenje. Za tvrdnju „Gradivo je autentično i u originalnom obliku (nije kopija)“ mišljenja ispitne grupe bila su podijeljena. Devetero ispitanika je izrazilo da im je autentičnost gradiva vrlo važna, te je devetero ispitanika izrazilo da im je autentičnost gradiva donekle važna, čime svaki odgovor dobiva 28,1%. Sedmero ispitanika označilo je „nije mi ni važno, ni nevažno“, te je, također, sedmero ispitanika označilo da im je donekle nevažna autentičnost i originalnost gradiva. Nijedan ispitanik nije označio da im je autentičnost i originalnost gradiva potpuno nevažna (grafikon 17).

Gradivo je autentično i u originalnom obliku (nije kopija).

32 responses

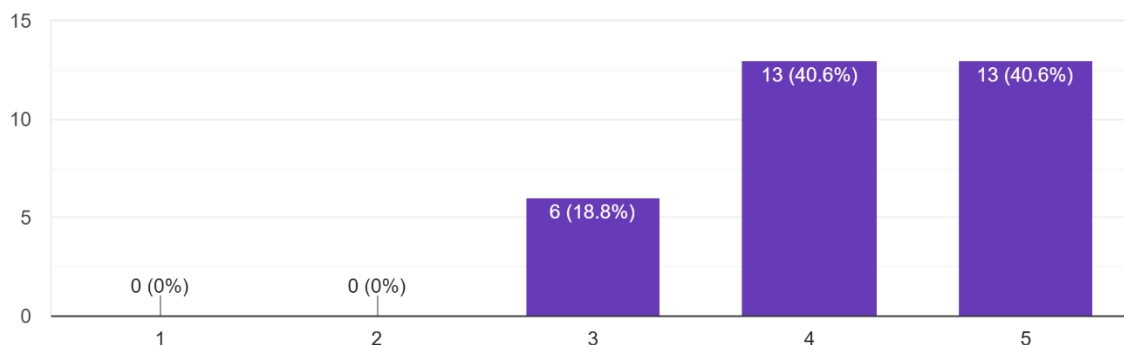

Grafikon 17. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 5.

Nadalje, postavljeno je pitanje o važnosti postojanja gradiva i u digitalnom i u analognom obliku u arhivskoj instituciji. 40,6% ispitanika, odnosno 13 ispitanika, označilo je „vrlo mi je važno“, te je, također, 13 ispitanika označilo da im je ovaj aspekt donekle važan. Šestero ispitanika, 18,8%, označilo je da im nije ni važno, ni nevažno. Nijedan ispitanik nije označio da mu je nevažno, u bilo kojoj mjeri (grafikon 18).

Gradivo postoji i u digitalnom i u analognom obliku.

32 responses

Grafikon 18. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 6.

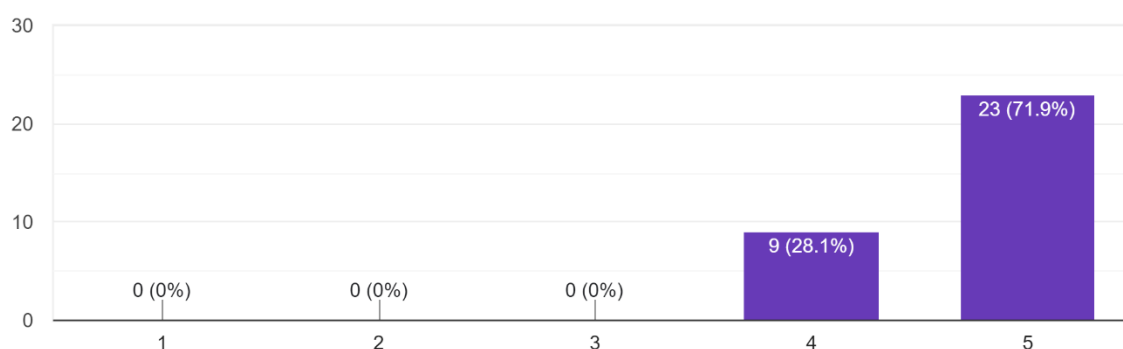
Iz ova dva pitanja može se zaključiti da je većini ispitne grupe važno da gradivo postoji i u digitalnom, ali i u analognom obliku, što, ponovo, stavlja naglasak na važnost digitalizacije gradiva i modernizacije arhiva i arhivske prakse, ali i stavlja naglasak na samo očuvanje gradiva. Upućuje se na to da je originalno gradivo, koje nisu kopije, vrlo važno te da ispitna

grupa uvelike preferira dostupnost originalnog gradiva, kao i gradiva i u digitalnome i u originalnome obliku.

Nadalje, važna je i procjena ispitanika o funkcionalnosti samih sustava za pretraživanje gradiva te mogućnosti korištenja arhivskog gradiva. Pitanje „Arhiv ima funkcionalan i pregledan sustav pretraživanja gradiva“, dobilo je vrlo složne reakcije cijele ispitne grupe. 71,9%, odnosno 23 ispitanika, izjasnilo se kako im je funkcionalan i pregledan sustav pretraživanja gradiva vrlo važan, te je devetero ispitanika, 28,1%, izrazilo da im je donekle važno. Nijedan ispitanik nije označio da mu je pregledan sustav pretraživanja gradiva manje važan od „donekle mi je važan“ (grafikon 19).

Arhiv ima funkcionalan i pregledan sustav pretraživanja gradiva.

32 responses

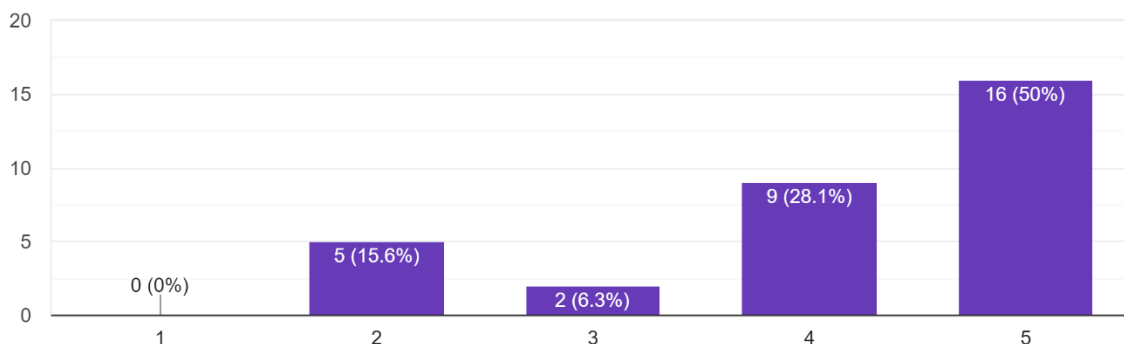

Grafikon 19. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 7.

Sljedeće pitanje ankete bila je procjena važnosti izgleda i strukture sustava očuvanog gradiva na fizičkoj lokaciji arhiva. 50% ispitne grupe, odnosno 16 ljudi, označilo je „vrlo mi je važno“, a 9 ljudi označilo je „donekle mi je važno“ po pitanju procjene važnosti strukture sustava fizičkog gradiva unutar arhivske institucije. Dva ispitanika izrazila su da im nije ni važno ni nevažno, te je petero ispitanika izrazilo da im je ovakav sustav donekle nevažan (grafikon 20).

Izgled i struktura sustava očuvanog gradiva na fizičkoj lokaciji arhiva.

32 responses

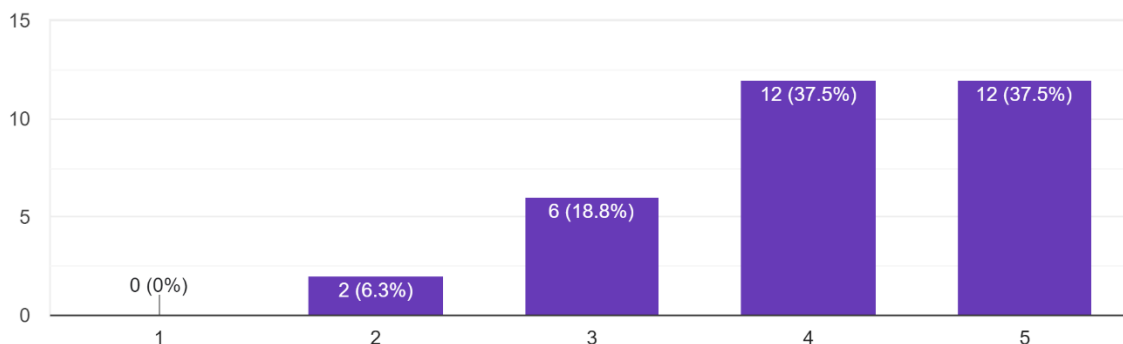
Grafikon 20. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 8.

S obzirom na razliku u odgovorima na ova dva pitanja vezana uz strukturu i pretraživanje gradiva, može se zaključiti kako je ispitnoj grupi važan i izgled i funkcionalnost samog sustava, ali im je funkcionalnost ipak daleko važnija od izgleda i strukture. Također, s obzirom na to da prvo pitanje nije ograničeno na isključivo fizičke lokacije arhivske institucije, kao što je drugo pitanje ovog stila, možda upućuje na važnost funkcionalnosti sustava za pretraživanje gradiva „na daljinu“, za digitalizirano gradivo ili same informacije o gradivu u arhivskim institucijama, ali ne i na visoku važnost strukture sustava vezanog uz fizičko gradivo.

Nadalje, kad su u pitanju same cijene usluga arhiva te mogućnost stručne pomoći pri istraživanju u arhivskoj instituciji, 37,5% ispitanika odabralo je „vrlo mi je važno“, te je isti postotak ispitanika odabrao i „donekle mi je važno“. 18,8% ispitanika odabralo je „nije mi ni važno, ni nevažno“, a samo 6,3% ispitanika odabralo je „donekle mi je nevažno“ (grafikon 21).

Cijena usluga arhiva i mogućnost stručne pomoći pri istraživanju.

32 responses

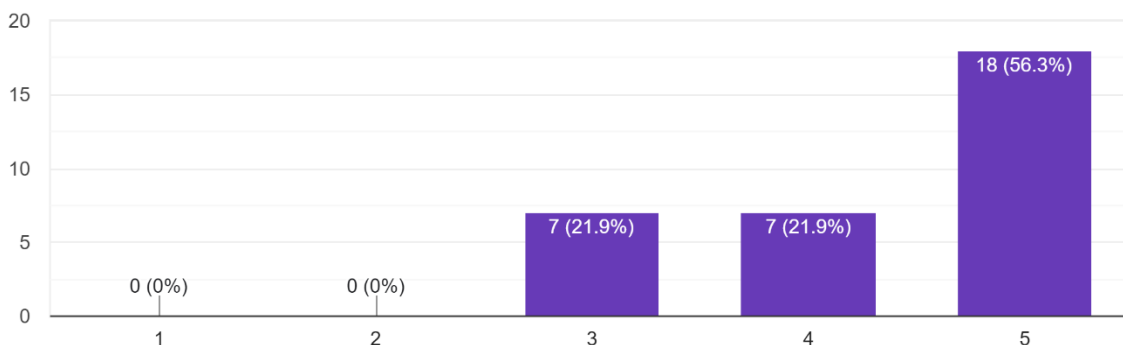

Grafikon 21. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 9.

Nadalje, u kontekstu pitanja o mogućnosti korištenja specijalnih zbirki, kao što su zbirke karata, grafika, mikrofilmova i sličnog, 56,3% ispitanika, odnosno 18 ispitanika, izjasnilo se kako im je to vrlo važno. 21,9% ispitanika je odabralo „donekle mi je važno“, te je, također, 21,9% ispitanika odabralo „nije mi ni važno, ni nevažno“. Nijedan ispitanik nije izrazio da mu je mogućnost korištenja specijalnih zbirki nevažna (grafikon 22).

Mogućnost korištenja specijalnih zbirki (katrografija, grafike, mikrofilmovi i sl.)

32 responses

Grafikon 22. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 10.

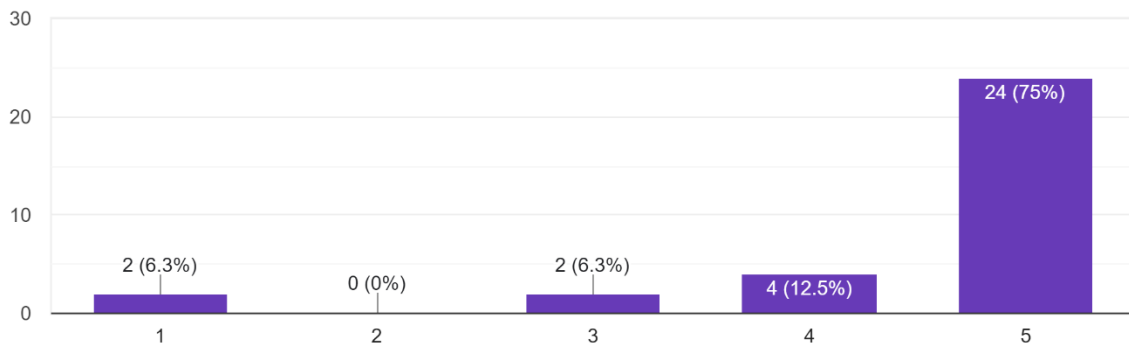
6.4. Arhivi i njihova uloga III

Sljedeći set pitanja sastoji se od četiri pitanja, temeljenih na procjeni ljestvicom od 1 do 5, pri čemu jedinica označava „nimalo se ne slažem“, a petica „u potpunosti se slažem“, te se odnose na mišljenja ispitne skupine o ulozi arhiva u kontekstu modernog doba te njihovoj budućnosti.

Prvo pitanje ove skupine je „Arhivi su još uvijek potrebni u digitalnom dobu“. 75% ispitanika izrazilo je da se u potpunosti slažu s ovom tvrdnjom, te se 12,5% ispitanika izjasnilo da se donekle slažu s ovom izjavom. Također, 6,3% odabralo je neutralnu opciju s odgovorom „niti se slažem, niti se ne slažem“, te je isti postotak odabrao „u potpunosti se ne slažem“ (grafikon 23).

Arhivi su još uvijek potrebni u digitalnom dobu.

32 responses

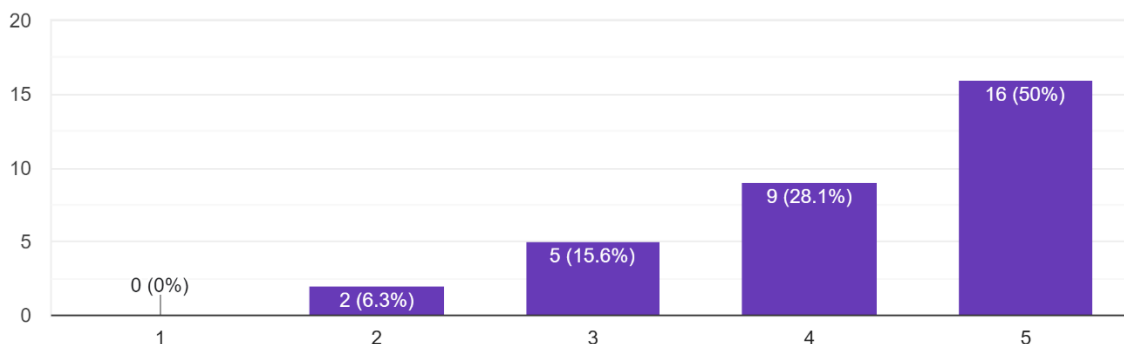

Grafikon 23. Arhivi i njihova uloga III, pitanje 1.

Sljedeće pitanje je „Arhivi su ključne institucije za očuvanje povijesti“. S ovom tvrdnjom se, u nekoj mjeri, slaže manji broj ispitanika od prethodne, te je daleko veći postotak ispitanika koji su odabrali neutralnu opciju. 50% ispitanika izjasnilo se da se u potpunosti slažu s ovom tvrdnjom, te je 28,1% ispitanika izjavilo se da se donekle slažu. 15,6% ispitanika odabralo je „niti se slažem, niti se ne slažem“, te je 6,3%, odnosno dvoje ispitanika, odabralo „donekle se ne slažem“. Iako je velik postotak ispitanika odabrao da se slaže s ponuđenom tvrdnjom, ovi rezultati upućuju na to da određen dio ispitne grupe nije siguran koliko su važni arhivi u procesima očuvanja povijesti, te samim time ne shvaćaju u potpunosti samu ulogu arhiva u današnjem dobu (grafikon 24).

Arhivi su ključne institucije za očuvanje povijesti.

32 responses

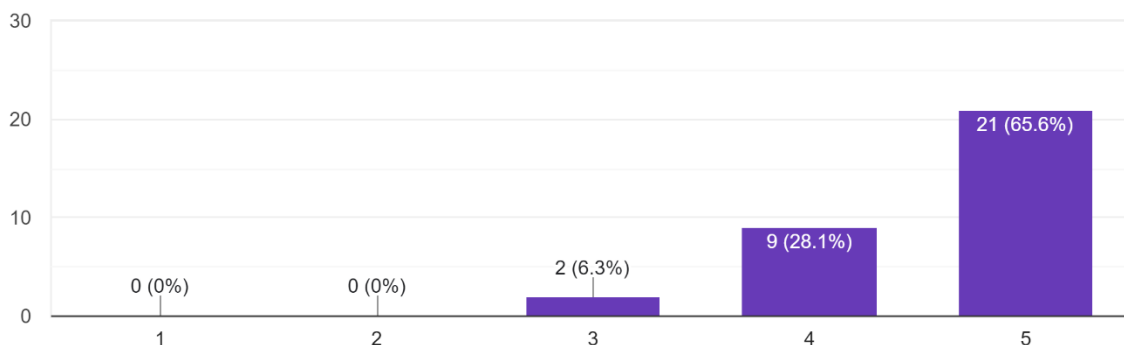

Grafikon 24. Arhivi i njihova uloga III, pitanje 2.

Zadnja dva pitanja ankete odnose se na samu budućnost arhiva i arhivske djelatnosti kao takve. Za tvrdnju „Budućnost arhiva je digitalizacija gradiva“ 65,6% ispitanika odabralo je „potpuno se slažem“, te je 28,1% ispitanika odabralo „donekle se slažem“. 6,3% ispitanika izrazilo je da se niti ne slažu, niti se slažu s navedenom tvrdnjom. Nijedan ispitanik nije naveo da se ne slaže s tvrdnjom, ni u kojoj mjeri (grafikon 25).

Budućnost arhiva je digitalizacija gradiva.

32 responses

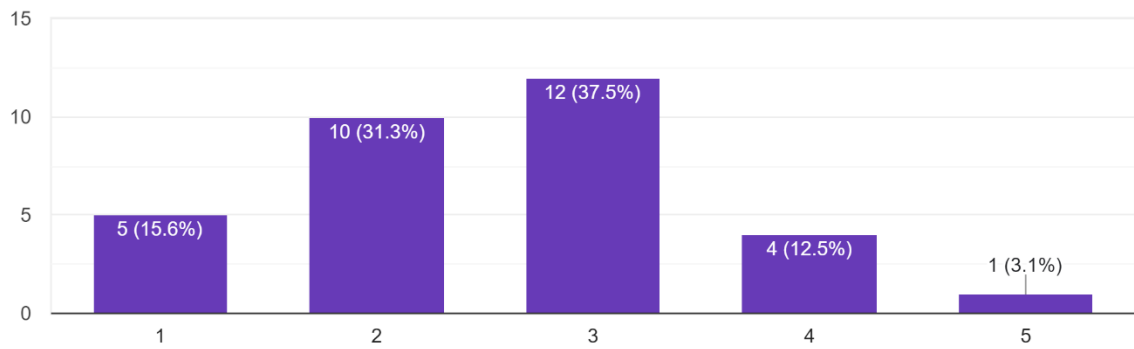

Grafikon 25. Arhivi i njihova uloga III, pitanje 3.

Tvrdnja „Arhivi će postojati i za 100 godina, u istome obliku u kakvome postoje danas“ dobila je daleko najrazličitije rezultate. Najveći postotak ispitanika odabrao je „niti se slažem, niti se ne slažem“ s 37,5%. Nakon toga slijede „donekle se ne slažem“ s 31,3%, „potpuno se ne slažem“ s 15,6% te „donekle se slažem“ s 12,5%. Najmanji postotak ispitanika odabrao je „potpuno se slažem“, točnije, samo je jedan ispitanik odabrao tu opciju (grafikon 26).

Arhivi će postojati i za 100 godina, u istome obliku u kakvome postoje danas.

32 responses

Grafikon 26. Arhivi i njihova uloga III, pitanje 4.

7. Zaključak

Rezultati ove ankete upućuju na to da sudionici ispitne grupe, odnosno studenti diplomskog studija informacijskih znanosti i studenti diplomskog studija povijesti, imaju, u većini slučajeva, slična razmišljanja o arhivskim institucijama i arhivskoj djelatnosti.

Temeljna pretpostavka ispitne grupe, ili bi mogli reći predrasuda, jest da su arhivi javne institucije u kojoj se čuvaju stara papirologija, zakoni i pravilnici te da je to uglavnom gradivo od nekog povijesnog značaja.

Unatoč tome, većina ispitanika smatra da su arhivi potrebni te da imaju funkciju u današnjem društvu, no većina ispitanika, također, stavlja naglasak na potrebu za digitalizacijom gradiva, dostupnošću digitaliziranog gradiva te mogućnost pristupa gradivu udaljenom pristupom, odnosno putem baza podataka i web stranica. Uz to, korisnicima studentske dobi važan je pristup informacijama – kada govorimo o web stranicama arhivskih institucija, ispitna grupa ima visoku razinu potrebe za informacijama, od pretraživanja radnog vremena fizičkog arhiva, do pretraživanja samog digitaliziranog gradiva te je važno da arhivi omoguće te aspekte korisnicima.

Također, stavlja se naglasak na usluge arhiva i njihovu dostupnost – ispitanicima je važna cijena usluga i mogućnost potražnje pomoći stručnog osoblja, što sa sobom povlači i pitanje stručnosti i obrazovanja samih djelatnika arhivskih institucija.

Ono što se može u načelu zaključiti iz rezultata ove ankete jest da je mlađim generacijama, odnosno ispitnoj grupi, izuzetno važna digitalizacija te pristup digitaliziranome gradivu, no i dalje smatraju da je samo postojanje kulturnih i povijesnih institucija, kao što su arhivske institucije, izuzetno važno za očuvanje povijesti i kulture.

8. Literatura

Archives Hub User Survey 2015. (n.d.). [online] *Archives Hub*. Archives Hub. Dostupno na: <https://archiveshub.jisc.ac.uk/value/> [02.08.2022].

archives | History & Types | Britannica. (2020). In: *Encyclopædia Britannica*. [online] Dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/archives> [02.08.2022].

Archives Hub. (*FAQ - Archives Hub*). [online] Dostupno na: <https://archiveshub.jisc.ac.uk/faq/> [02.08.2022].

ARHiNET. [online] Dostupno na: <http://arhinet.arhiv.hr/page.aspx?id=3> [02.08.2022].

Conway, P. (1986). Facts and Frameworks: An Approach to Studying the Users of Archives. *The American Archivist*, 49(4), pp.393–407. doi:10.17723/aarc.49.4.p21825jp21403087.

Državni arhiv Karlovac. (n.d.). *Državni arhiv Karlovac*. [online] Dostupno na: <https://www.daka.hr/> [16.08.2022].

Državni arhiv Slavonski Brod. (n.d.). *Državni arhiv Slavonski Brod*. [online] Dostupno na: <https://dasb.hr/> [16.08.2022].

Državni arhiv u Bjelovaru. (n.d.). *Državni arhiv u Bjelovaru*. [online] Dostupno na: <https://dabj.hr/> [16.08.2022].

Državni arhiv u Dubrovniku. (n.d.). *Državni arhiv u Dubrovniku – Državni arhiv*. [online] Dostupno na: <https://dad.hr/> [16.08.2022].

Državni arhiv u Gospiću. (n.d.). *Državni arhiv u Gospiću*. [online] Dostupno na: <https://arhiv-gospic.hr/> [16.08.2022].

Državni arhiv u Osijeku. (n.d.). *Državni arhiv u Osijeku*. [online] Dostupno na: <https://www.dao.hr/> [16.08.2022].

Državni arhiv u Pazinu. (n.d.). *Državni arhiv u Pazinu*. [online] Dostupno na: <https://www.dapa.hr/> [16.08.2022].

Državni arhiv u Rijeci. (n.d.). *Državni arhiv u Rijeci*. [online] Dostupno na: <http://www.riarhiv.hr/index.html> [16.08.2022].

Državni arhiv u Šibeniku. (n.d.). *Državni arhiv u Šibeniku*. [online] Dostupno na: <https://www.dasi.hr/> [16.08.2022].

Državni arhiv u Sisku. (n.d.). *Državni arhiv u Sisku*. [online] Dostupno na: <https://www.dask.hr/> [16.08.2022].

Državni arhiv u Splitu. (n.d.). *Državni arhiv u Splitu*. [online] Dostupno na: <https://www.das.hr/> [16.08.2022].

Državni arhiv u Varaždinu. (n.d.). *Državni arhiv u Varaždinu*. [online] Dostupno na: <http://dav.hr/> [16.08.2022].

Državni arhiv u Virovitici. (n.d.). *Državni arhiv u Virovitici*. [online] Dostupno na: <https://www.davt.hr/> [16.08.2022].

Državni arhiv u Vukovaru. (n.d.). *Državni arhiv u Vukovaru*. [online] Dostupno na: <http://www.davu.hr/> [16.08.2022].

Državni arhiv u Zadru - Povijest. (n.d.). *Državni arhiv u Zadru - Povijest*. [online] Dostupno na: <https://www.dazd.hr/hr/dazd-arhiv/povijest/3> [16.08.2022].

Državni arhiv u Zagrebu. (n.d.). *Cjenik usluga Državnog arhiva u Zagrebu – Državni arhiv u Zagrebu*. [online] Dostupno na: <http://daz.hr/cjenik-usluga-drzavnog-arhiva-u-zagrebu/> [02.08.2022].

Državni arhiv u Zagrebu. (n.d.). *Fundus Arhiva – Državni arhiv u Zagrebu*. [online] Dostupno na: <http://daz.hr/fundus-arhiva/> [02.08.2022].

Državni arhiv za Međimurje. (n.d.). *Državni arhiv za Međimurje*. [online] Dostupno na: <https://dram.hr/> [16.08.2022].

Duff, W., Dryden, J., Limkilde, C., Cherry, J. and Bogomazova, E. (2008). Archivists' Views of User-based Evaluation: Benefits, Barriers, and Requirements. *The American Archivist*, 71(1), pp.144–166. doi:10.17723/aarc.71.1.y70837374478t146.

Enciklopedija.hr. (n.d.). *arhiv | Hrvatska enciklopedija*. [online] Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3764> [02.08.2022].

Grzunov, L. (2021). Razvoj publike: priručnik za edukaciju arhivista i baštinskih stručnjaka / [urednice Vlatka Lemić, Tamara Štefanac]. Zagreb : ICARUS Hrvatska, 2021., 80 str.. Vjesnik dalmatinskih arhiva, 2 (1), 509-513. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/272713> [01.09.2022].

HAZU. (n.d.). *Arhiv – HAZU*. [online] Dostupno na: <https://www.info.hazu.hr/jedinice/arhiv/> [02.08.2022].

Hedbeli, Ž. (2013). Povijest arhiva u Hrvatskoj nakon II. svjetskog rata. *Atlanti*, [online] 23(1). Dostupno na: <http://www.ias-trieste-maribor.eu/wp-content/uploads/atti/2013/hedbeli.pdf> [16.08.2022].

HRVATSKI DRŽAVNI ARHIV. (n.d.). *HRVATSKI DRŽAVNI ARHIV*. [online] Dostupno na: <http://hda.arhiv.hr/hr/hda/fs-ovi/kinoteka.htm> [02.08.2022].

HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA. (n.d.). *Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata*. [online] Dostupno na: <https://centardomovinskograta.hr/>

International Council on Archives. (2018). *What are archives?* | *International Council on Archives*. [online] Dostupno na: <https://www.ica.org/en/what-archive> [02.08.2022].

Joyce, W. (1984). Archivists and Research Use. *The American Archivist*, 47(2), pp.124–133. doi:10.17723/aarc.47.2.u0675r6x8577470w.

Lemić, V. ARHiNET – nacionalni arhivski informacijski sustav // Zbornik radova međunarodne konferencije Razvoj javne uprave, Vukovar 27. i 28. svibnja 2011. Osijek : Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru, 2011. str. 235-246

Lemić, V. (2021). Arhivi, zajednica i društvo u globalnom okruženju: suvremeni trendovi i stručne prakse. *Vjesnik Istarskog arhiva*, [online] 28((2021)), pp.181–196. doi:10.31726/via.28.9.

Ministarstvo kulture (2019). *Nacionalni plan razvoja za arhivske djelatnosti 2020.-2025*.

Narodne novine (NN 105/1997.) Zakon o arhivskom gradivu i arhivima, Zagreb: Narodne novine d.d.

Rhee, H.L. (2015). Reflections on Archival User Studies. *Reference & User Services Quarterly*, 54(4), p.29. doi:10.5860/rusq.54n4.29.

Society of American Archivists. (n.d.). *What Are Archives?* | *Society of American Archivists*. [online] Dostupno na: <https://www2.archivists.org/about-archives> [02.08.2022].

Stulli, B. (1977.), *Arhivi, Priručnik iz Arhivistike*, Savez društava arhivskih radnika Jugoslavije, Zagreb

9. Popis slika

Slika 1. Pretraživanje u sustavu HAIS.....	14
Slika 2. Vizualni prikaz Conwayeve metodologije.....	19
Slika 3. Vizualni prikaz ispitivanja mišljenja o važnosti gradiva i usluga arhiva	23
Slika 4. Vizualni prikaz ispitivanja mišljenja o važnosti web-stranica arhiva.....	23
Slika 5. Vizualni prikaz ispitivanja mišljenja o važnosti informacija o korisnicima	24
Slika 6. Vizualni prikaz ispitivanja mišljenja o važnosti informacija o korištenju gradiva	25
Slika 7. Usporedba ispitivanja iz 2004. i 2006. godine.....	26
Slika 8. Teme pretraživane putem servisa Archives Hub u prvoj skupini korisnika	28
Slika 9. Teme pretraživane putem servisa Archives Hub u drugoj skupini korisnika	29

10. Popis grafikona

Grafikon 1. Demografska skupina ispitanika, pitanje 1.....	33
Grafikon 2. Demografska skupina ispitanika, pitanje 2.....	33
Grafikon 3. Demografska skupina ispitanika, pitanje 3.....	34
Grafikon 4. Demografska skupina ispitanika, pitanje 4.....	34
Grafikon 5. Demografska skupina ispitanika, pitanje 5a.....	35
Grafikon 6. Arhivi i njihova uloga, pitanje 1.....	36
Grafikon 7. Arhivi i njihova uloga, pitanje 2.....	37
Grafikon 8. Arhivi i njihova uloga, pitanje 3.....	38
Grafikon 9. Arhivi i njihova uloga, pitanje 4.....	39
Grafikon 11. Arhivi i njihova uloga, pitanje 5a.....	41
Grafikon 12. Arhivi i njihova uloga, pitanje 6a.....	42
Grafikon 13. arhivi i njihova uloga II, pitanje 1.	43
Grafikon 14. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 2.	44
Grafikon 15. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 3.	44
Grafikon 16. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 4.	45
Grafikon 17. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 5.	46
Grafikon 18. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 6.	46
Grafikon 19. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 7.	47
Grafikon 20. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 8.	48
Grafikon 21. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 9.	48
Grafikon 22. Arhivi i njihova uloga II, pitanje 10.	48

Grafikon 23. Arhivi i njihova uloga III, pitanje 1.....	50
Grafikon 24. Arhivi i njihova uloga III, pitanje 2.....	51
Grafikon 25. Arhivi i njihova uloga III, pitanje 3.....	51
Grafikon 26. Arhivi i njihova uloga III, pitanje 4.....	52

11. Prilozi

11.1. Anketa

11.1.1. Uvod

Poštovani,

u sklopu izrade diplomskog rada pod naslovom Stavovi studenata o arhivima i arhivskoj djelatnosti, pod mentorstvom dr. sc. Vlatke Lemić, provodi se istraživanje u koje su uključeni studenti diplomskog studija informacijskih znanosti i studenti diplomskog studija povijesti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Cilj istraživanja je dobivanje uvida u stavove ove određene skupine korisnika o arhivima, praksama korištenja arhiva te njihovoj ulozi u današnjem društvu, kao i o mogućim promjenama stavova potencijalnih budućih korisnika arhiva.

Ispunjavanje ove ankete je u potpunosti dobrovoljno i anonimno te će rezultati ove ankete biti korišteni isključivo u svrhu izrade ovog diplomskog rada. Za sva pitanja vezana uz ispunjavanje ankete ili njene rezultate, obratite se e-poštom.

Hvala na sudjelovanju!

Natalija Lepur

Katedra za arhivistiku i dokumentalistiku

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

E-mail: natalija.lepur@gmail.com

11.1.1. Opća pitanja

1. Odaberite spol

a. Muški

b. Ženski

c. Ne želim se izjasniti

2. Odaberite dobnu skupinu

a. 20-24

b. 25-29

c. 30-34

d. 35+

3. Odaberite tip studija koji pohađate

a. Jednopedmetni studij

b. Dvopedmetni studij

4. Odaberite studij koji pohađate (*U slučaju da pohađate samo jedan od ovih studija, označite samo jedan smjer.)

a. Diplomski studij informacijskih znanosti

b. Diplomski studij povijesti

5. Ako ste odabrali informacijske znanosti, odaberite smjer diplomskog studija (*U slučaju da pohađate jednopedmetni studij, označite samo jedan smjer.)

a. Arhivistika

b. Bibliotekarstvo

c. Informatologija

d. Informatika – nastavnički smjer

e. Informatika – istraživački smjer

f. Muzeologija

6. Ako ste odabrali povijest, odaberite smjer diplomskog studija

a. Povijest - nastavnički smjer

b. Povijest - istraživački smjer

c. Zajednički nastavnički studij povijesti i geografije

7. Ako ste odabrali dvopedmetni studij, a Vaša druga studijska grupa nije već navedena, dodajte ju u polje niže

11.1.2. Arhivi i njihova uloga

1. Što je za vas arhiv?
 - a. Zgrada u kojoj se čuvaju stari spisi
 - b. Zgrada u kojoj se čuva bilo kakva vrsta gradiva
 - c. Ustanova koja zbrinjava arhivsko gradivo i daje ga na korištenje
 - d. Skupina starih materijala čuvana na jednom mjestu
 - e. Ne znam/Ništa od navedenog
 - f. Ostalo

2. Što je za Vas arhivsko gradivo?
 - a. Stari spisi koji su očuvani
 - b. Bilo kakvo materijalno gradivo nastalo u prošlosti
 - c. Skupina različitih materijala koja je dostupna za korištenje
 - d. Ne znam/Ništa od navedenog
 - e. Ostalo

3. Koje usluge biste očekivali da arhiv nudi?
 - a. Stručna arhivistička pomoć pri istraživanju
 - b. Objavljivanje gradiva
 - c. Iznajmljivanje gradiva i posudba za izložbe, TV i sl.
 - d. Kopiranje i printanje
 - e. Digitalizacija gradiva
 - f. Ostalo

4. Što od navedenoga povezujete s riječju "arhiv"?
 - a. Stara papirologija
 - b. Prašina
 - c. Povijest
 - d. Zakoni, pravilnici, dokumenti
 - e. Mikrofilm
 - f. Restauracija i konzervacija
 - g. Digitalizacija

- h. Moderno
- i. Digitalni repozitoriji
- j. Ostalo

5. Jeste li ikada posjetili arhiv? Da / ne

6. Ako je Vaš odgovor bio da, u koju svrhu ste posjetili arhiv?

- a. Turističko razgledavanje
- b. Predavanja, tečajevi, konferencije i sl.
- c. Izložbe arhivskog gradiva
- d. Korištenje materijala / istraživanje
- e. Ostalo

7. Ako je Vaš odgovor bio ne, što bi Vas moglo zainteresirati za posjetu arhivu?

8. Jeste li ikada koristili web stranice nekog arhiva? Da / ne

9. Ako je Vaš odgovor bio da, u koju svrhu ste koristili web stranice arhiva?

- a. Provjera radnog vremena, kontakt e-maila i sl.
- b. Pretraživanje digitalno dostupnog gradiva
- c. Pretraživanje publikacija arhiva
- d. Pretraživanje izložbi, događanja i projekata arhiva
- e. Provjera zakona i pravilnika vezanih uz arhive i njihovu djelatnost
- f. Provjera mogućnosti donacije gradiva arhivu
- g. Ostalo

10. Ako je Vaš odgovor bio ne, što bi Vas moglo zainteresirati za korištenje web stranica arhiva?

11.1.3. Arhivi i njihova uloga II

Procjenom od 1 do 5, koliko su Vam sljedeće stavke važne u radu s arhivima?

1. Arhiv ima funkcionalnu i preglednu web stranicu.
2. Arhiv se oglašava na društvenim mrežama (Facebook, Instagram, YouTube...).
3. Web stranice arhiva sadrže popis svih usluga i cjenik.
4. Web stranice arhiva sadrže digitalizirano gradivo.
5. Gradivo je autentično i u originalnom obliku (nije kopija).
6. Gradivo postoji i u digitalnom i u analognom obliku.
7. Arhiv ima funkcionalan i pregledan sustav pretraživanja gradiva.
8. Izgled i struktura sustava očuvanog gradiva na fizičkoj lokaciji arhiva.
9. Cijena usluga arhiva i mogućnost stručne pomoći pri istraživanju.
10. Mogućnost korištenja specijalnih zbirki (kartografija, grafike, mikrofilmovi i sl.)

11.1.4. Arhivi i njihova uloga III

Procjenom od 1 do 5, koliko se slažete sa sljedećim tvrdnjama?

1. Arhivi su još uvijek potrebni u digitalnom dobu.
2. Arhivi su ključne institucije za očuvanje povijesti.
3. Budućnost arhiva je digitalizacija gradiva.
4. Arhivi će postojati i za 100 godina, u istome obliku u kakvome postoje danas.

Stavovi studenata o arhivima i arhivskoj djelatnosti

Sažetak

Cilj ovog rada je provesti i sažeti praktično istraživanje stavova korisnika o arhivima, njihovoj ulozi u današnjem društvu i o tome koliko ispitana grupa korisnika zapravo koristi arhive te što bi se moglo promijeniti u stavovima korisnika, ali i u stavovima potencijalnih budućih korisnika.

Kako bi istraživanje bilo potpuno i relevantno, ispitnu grupu čine studenti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, konkretno studenti diplomskog studija Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti, kao i studenti diplomskog studija Odsjeka za povijest. Ove dvije grupe studenata su odabrane zbog specifičnosti njihovih studija. Oba odsjeka su istraživački usmjerena te se uvelike oslanjaju na pronalazak relevantnih informacija, kao i na pronalazak povijesnog gradiva pri istraživanju i stvaranju pisanih radova i projekata.

Izuzev samog istraživanja, cilj rada jest i analiza praksi arhiva izvan Republike Hrvatske u području ispitivanja mišljenja i stavova korisnika arhiva, kao i prikaz smjernica, normi i preporuka za provođenje ovakvih ispitivanja u AKM institucijama, s naglaskom na državnim arhivima.

Ključne riječi: arhivi, korisnici, anketa, mišljenje korisnika, arhivska djelatnost

Student's view on archives and archival practices

Summary

Main goal of this thesis is to present the findings of a research survey. The survey covers general user experience of the students in using archives, what they think about the role of the archives in modern times and what could be done to change the views they currently have about these topics.

Since the topic of the research is very broad, the target audience of the survey consisted of two very specific groups of students – students of Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb, specifically graduate students of Information Science and History. Both university majors are research based and reliant on acquiring relevant information in timely manner, as well as researching historical documents while doing seminars, thesis and projects during their studies.

Along with the research, another goal is to analyse archival practices in foreign archives regarding user experience and showcase the guidelines and norms in conducting such surveys in these topic areas. The focus of analysis is put on the state archives and their user surveys and performance.

Key words: archives, users, survey, user experience, archival practice